2024/1747

26.6.2024.

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) 2024/1747

(2024. gada 13. jūnijs),

ar ko groza Regulas (ES) 2019/942 un (ES) 2019/943 attiecībā uz Savienības elektroenerģijas tirgus modeļa uzlabošanu

(Dokuments attiecas uz EEZ)

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 194. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

pēc leģislatīvā akta projekta nosūtīšanas valstu parlamentiem,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu ([1]),

ņemot vērā Reģionu komitejas atzinumu ([2]),

saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru ([3]),

tā kā:

(1) Kopš 2021. gada septembra elektroenerģijas tirgos ir novērotas ļoti augstas cenas un liels svārstīgums. Kā norādīts Eiropas Savienības Energoregulatoru sadarbības aģentūras (*ACER*) 2022. gada aprīļa galīgajā novērtējumā par ES elektroenerģijas vairumtirgus modeli, tas galvenokārt izriet no augstās cenas gāzei, ko izmanto elektroenerģijas ražošanai.

(2) Krievijas agresijas kara eskalācija pret Ukrainu, kas ir Enerģētikas kopienas līguma ([4]) līgumslēdzēja puse, un ar to saistītās starptautiskās sankcijas kopš 2022. gada februāra ir izraisījušas gāzes krīzi, radījušas traucējumus globālajos enerģijas tirgos, saasinājušas augsto gāzes cenu problēmu un būtiski ietekmējušas elektroenerģijas cenas. Krievijas agresijas karš pret Ukrainu ir radījis arī nenoteiktību par citu tādu preču piegādi kā akmeņogles un jēlnafta, ko izmanto elektroenerģijas ražošanas iekārtās. Minētā nenoteiktība ir izraisījusi elektroenerģijas cenu ievērojamu papildu svārstīgumu. Vairāku kodolreaktoru ierobežotā pieejamība un mazie saražotās hidroenerģijas apjomi ir vēl vairāk pastiprinājuši elektroenerģijas cenu pieaugumu.

(3) Reaģējot uz minēto situāciju, Komisija 2021. gada 13. oktobra paziņojumā "Augošās enerģijas cenas: pretdarbības un atbalsta instrumenti" ierosināja pasākumu rīkkopu, ko Savienība un tās dalībvalstis var izmantot, lai novērstu augsto enerģijas cenu tūlītējo ietekmi uz mājsaimniecībām un uzņēmumiem, tostarp ienākumu atbalsta, nodokļu atvieglojumu, enerģijas taupīšanas un uzglabāšanas pasākumi, un stiprinātu noturību pret turpmākiem cenu satricinājumiem. Komisija 2022. gada 8. marta paziņojumā "*REPowerEU*: Vienota Eiropas rīcība cenas ziņā pieejamākai, drošākai un ilgtspējīgākai enerģijai" izklāstīja virkni papildu pasākumu, lai rīkkopu stiprinātu un reaģētu uz enerģijas cenu kāpumu. Komisija 2022. gada 23. martā arī izveidoja pagaidu valsts atbalsta regulējumu, lai ar dažām subsīdijām varētu mazināt augsto enerģijas cenu ietekmi.

(4) Komisija 2022. gada 18. maija paziņojumā nāca klajā ar savu "plānu *REPowerEU*", kas ieviesa papildu pasākumus, kas vērsti uz enerģijas taupīšanu, energoapgādes dažādošanu, palielinātu energoefektivitātes mērķrādītāju un atjaunojamās enerģijas paātrinātu izvēršanu ar mērķi samazināt Savienības atkarību no Krievijas fosilā kurināmā, tostarp priekšlikumu 2030. gadam izvirzīto Savienības atjaunojamās enerģijas bruto galapatēriņa mērķrādītāju palielināt līdz 45 %. Turklāt Komisijas 2022. gada 18. maija paziņojumā "Elektroenerģijas tirgus īstermiņa

([1]) OV C 293, 18.8.2023., 112. lpp.
([2]) OV C, 2023/253, 26.10.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/253/oj.
([3]) Eiropas Parlamenta 2024. gada 11. aprīļa nostāja (*Oficiālajā Vēstnesī* vēl nav publicēta) un Padomes 2024. gada 21. maija lēmums.
([4]) OV L 198, 22.7.2006., 18. lpp.

intervences un ilgtermiņa uzlabojumi elektroenerģijas tirgus modelī: rīcības virziens" ne tikai izklāstīti papildu īstermiņa pasākumi augsto enerģijas cenu problēmas risināšanai, bet arī noteiktas potenciālās jomas elektroenerģijas tirgus modeļa uzlabošanai un paziņots par nodomu novērtēt minētās jomas nolūkā mainīt tiesisko regulējumu.

(5) Lai steidzami risinātu enerģijas cenu krīzes un drošības problēmas, kā arī cenu kāpumu iedzīvotājiem, Savienība pieņēma vairākus tiesību aktus, tostarp Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2022/1032 ([5]), ar ko noteica stingru gāzes uzglabāšanas režīmu, un Padomes Regulu (ES) 2022/1369, ar ko paredzēja efektīvus gāzes un elektroenerģijas pieprasījuma samazināšanas pasākumus ([6]), Padomes Regulu (ES) 2022/1854 ([7]), ar ko noteica cenu ierobežošanas režīmus, lai nepieļautu negaidītu papildu peļņu ne gāzes, ne elektroenerģijas tirgos, un Padomes Regulu (ES) 2022/2577 ([8]), ar ko noteica pasākumus, lai paātrinātu atļauju piešķiršanas procedūras atjaunīgās enerģijas iekārtām.

(6) Labi integrēts enerģijas tirgus, kura pamatā ir Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2018/1999 ([9]), (ES) 2019/942 ([10]) un (ES) 2019/943 ([11]) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2018/2001 ([12]), (ES) 2018/2002 ([13]) un (ES) 2019/944 ([14]), visas kopā dēvētas par paketi "Tīru enerģiju ikvienam Eiropā", kas pieņemta 2018. un 2019. gadā ("tīras enerģijas pakete"), ļauj Savienībai visos apstākļos gūt ekonomisku labumu no vienotā enerģijas tirgus, nodrošinot piegādes drošību un turpinot dekarbonizācijas procesu, lai sasniegtu Savienības klimatneitralitātes mērķi. Pārrobežu savienojamība ļauj panākt arī drošāku, uzticamāku un efektīvāku energosistēmas darbību un vairo noturību pret īstermiņa cenu satricinājumiem.

(7) Lai stiprinātu iekšējo enerģijas tirgu un lai sasniegtu klimata un enerģētikas pārkārtošanas mērķus, ir vajadzīga Savienības energotīkla pamatīga modernizācija, kas nodrošina, ka tīkls spēj uzņemt krietni lielāku atjaunojamās enerģijas ražošanas jaudu, ko raksturo no laikapstākļiem atkarīgi mainīgi saražotie apjomi un mainīgi elektroenerģijas plūsmas modeļi visā Savienībā, un kas spēj apmierināt jaunu pieprasījumu, piemēram, saistībā ar elektrotransportlīdzekļiem un siltumsūkņiem. Investīcijas tīklos iekšzemē un pāri robežām ir ļoti svarīgas iekšējā elektroenerģijas tirgus pareizai darbībai, tostarp piegādes drošībai. Šādas investīcijas ir nepieciešamas, lai atjaunojamo enerģiju un pieprasījumu integrētu kontekstā, kurā šie abi aspekti atrodas tālāk viens no otra nekā iepriekš, un galu galā sasniegtu Savienības klimata un enerģētikas mērķrādītājus. Tāpēc jebkurai Savienības elektroenerģijas tirgus reformai būtu jāveicina integrētāks Eiropas energotīkls, lai nodrošinātu, ka katra dalībvalsts sasniedz elektrotīklu savienojamības līmeni saskaņā ar elektrotīklu starpsavienojumu mērķrādītāju 2030. gadam, proti, vismaz 15 %, ievērojot Regulas (ES) 2018/1999 4. panta d) punkta 1. apakšpunktu, ka minētā starpsavienojuma jauda pēc iespējas tiek izmantota pārrobežu tirdzniecībai un ka tiek būvēts vai modernizēts Savienības energotīkls un savienojamības infrastruktūra, piemēram, Savienības kopīgu interešu projekti, kas noteikti, ievērojot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2022/869 ([15]). Visiem Savienības iedzīvotājiem un

([5]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/1032 (2022. gada 29. jūnijs), ar ko groza Regulas (ES) 2017/1938 un (EK) Nr. 715/2009 attiecībā uz gāzes uzglabāšanu (OV L 173, 30.6.2022., 17. lpp.).

([6]) Padomes Regula (ES) 2022/1369 (2022. gada 5. augusts) par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem (OV L 206, 8.8.2022., 1. lpp.).

([7]) Padomes Regula (ES) 2022/1854 (2022. gada 6. oktobris) par ārkārtas intervenci augsto enerģijas cenu problēmas risināšanai (OV L 261 I, 7.10.2022., 1. lpp.).

([8]) Padomes Regula (ES) 2022/2577 (2022. gada 22. decembris), ar ko nosaka satvaru atjaunīgās enerģijas apguves paātrināšanai (OV L 335, 29.12.2022., 36. lpp.).

([9]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1999 (2018. gada 11. decembris) par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 663/2009 un (EK) Nr. 715/2009, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 94/22/EK, 98/70/EK, 2009/31/EK, 2009/73/EK, 2010/31/ES, 2012/27/ES un 2013/30/ES, Padomes Direktīvas 2009/119/EK un (ES) 2015/652 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 525/2013 (OV L 328, 21.12.2018., 1. lpp.).

([10]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/942 (2019. gada 5. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Savienības Energoregulatoru sadarbības aģentūru (OV L 158, 14.6.2019., 22. lpp.).

([11]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/943 (2019. gada 5. jūnijs) par elektroenerģijas iekšējo tirgu (OV L 158, 14.6.2019., 54. lpp.).

([12]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/2001 (2018. gada 11. decembris) par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu (OV L 328, 21.12.2018., 82. lpp.).

([13]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/2002 (2018. gada 11. decembris), ar ko groza Direktīvu 2012/27/ES par energoefektivitāti (OV L 328, 21.12.2018., 210. lpp.).

([14]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/944 (2019. gada 5. jūnijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un ar ko groza Direktīvu 2012/27/ES (OV L 158, 14.6.2019., 125. lpp.).

([15]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/869 (2022. gada 30. maijs) par Eiropas energoinfrastruktūras pamatnostādnēm un ar ko groza Regulas (EK) Nr. 715/2009, (ES) 2019/942 un (ES) 2019/943 un Direktīvas 2009/73/EK un (ES) 2019/944 un atceļ Regulu (ES) Nr. 347/2013(OV L 152, 3.6.2022., 45. lpp.).

uzņēmumiem vajadzētu būt nodrošinātai pienācīgai savienojamībai, jo tas tiem var radīt ievērojamas iespējas piedalīties Savienības enerģētikas pārkārtošanā un digitālajā pārveidē. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 349. pantā minētajiem tālākajiem reģioniem, kurā atzīts, ka tiem ir īpaši ierobežojumi, un šajā sakarā ļauts pieņemt īpašus pasākumus.

(8) Pašreizējais elektroenerģijas tirgus modelis cita starpā ir palīdzējis radīt jaunus un inovatīvus produktus, pakalpojumus un pasākumus elektroenerģijas mazumtirdzniecības tirgos, atbalstot energoefektivitāti un atjaunojamās enerģijas ieviešanu un uzlabojot izvēles iespējas, lai palīdzētu patērētājiem samazināt rēķinus par enerģiju, tostarp izmantojot maza mēroga ražošanas iekārtas un jaunpakalpojumus pieprasījumreakcijas nodrošināšanai. Nākotnes elektroenerģijas tirgu un sistēmu galvenais elements Savienībā ir energosistēmas digitalizācijas potenciāla izmantošanai, piemēram, patērētāju aktīvai līdzdalībai. Tajā pašā laikā ir jārespektē patērētāju izvēle un jāļauj patērētājiem gūt labumu no dažādiem līgumu piedāvājumiem un jāpasargā mājsaimniecību lietotājus no augstām cenām enerģētikas krīzes laikā. Energosistēmas integrācija ir iecerēta kā visas energosistēmas plānošana un ekspluatācija, kas ietver daudz dažādu enerģijas nesēju, infrastruktūru un patēriņa sektoru, radot ciešākas saites starp tiem sinerģijā vienam ar otru un ar digitalizācijas atbalstu nolūkā panākt drošu, cenas ziņā pieejamu, uzticamu un ilgtspējīgu enerģiju.

(9) Saistībā ar enerģētikas krīzi ir atklājies, ka pašreizējam elektroenerģijas tirgus modelim ir vairāki trūkumi un negaidītas sekas, kas saistīti ar augsto un svārstīgo fosilā kurināmā cenu ietekmi uz īstermiņa elektroenerģijas tirgiem, kas pakļauj mājsaimniecības un uzņēmumus spējiem cenu kāpumiem un tā rezultātā ietekmē to elektroenerģijas rēķinus.

(10) Atjaunojamās enerģijas un tīru, elastīgu tehnoloģiju ātrāka ieviešana ir ilgtspējīgākais un rentablākais veids, kā strukturāli samazināt pieprasījumu pēc fosilā kurināmā elektroenerģijas ražošanai un radīt tieša elektroenerģijas patēriņa iespēju, šajā nolūkā izmantojot enerģijas pieprasījuma elektrifikāciju un energosistēmas integrāciju. Pateicoties to zemajām darbības izmaksām, atjaunojamie energoresursi var pozitīvi ietekmēt elektroenerģijas cenas visā Savienībā un samazināt fosilā kurināmā patēriņu.

(11) Izmaiņām elektroenerģijas tirgus modelī būtu jānodrošina, ka ieguvumi, ko sniedz arvien plašāka atjaunojamās enerģijas izmantošana un enerģētikas pārkārtošana kopumā, nonāk līdz patērētājiem, tostarp vismazāk aizsargātajiem, un galu galā pasargā tos no enerģētiskās krīzes un novērš to, ka vairāk mājsaimniecību lietotāju nokļūst enerģētiskās nabadzības slazdā. Minētajām izmaiņām būtu jāmazina augsto fosilā kurināmā, jo īpaši gāzes, cenu ietekme uz elektroenerģijas cenām, lai ļautu mājsaimniecību lietotājiem un uzņēmumiem ilgtermiņā gūt labumu no cenas ziņā pieejamas un drošas enerģijas no ilgtspējīgiem atjaunojamiem un mazoglekļa avotiem, kā arī no energoefektīvu risinājumu nozīmes enerģijas izmaksu samazināšanā kopumā, kas varētu mazināt vajadzību pēc elektrotīkla un ražošanas jaudas paplašināšanas.

(12) Elektroenerģijas tirgus modeļa reforma tiecas panākt, ka veidojas pieejamas un konkurētspējīgas elektroenerģijas cenas visiem patērētājiem. Tādējādi minētajai reformai būtu jāsniedz labums ne vien mājsaimniecību lietotājiem, bet arī Savienības rūpniecības nozaru konkurētspējai, veicinot investīcijas tīrajās tehnoloģijās, kas tām vajadzīgas, lai virzītos uz neto nulles emisijām. Enerģētikas pārkārtošana Savienībā ir jāatbalsta ar spēcīgu tīro tehnoloģiju ražošanas bāzi. Minētā reforma atbalstīs cenas ziņā pieejamu rūpniecības elektrifikāciju un Savienības līderpozīciju pasaulē tīras enerģijas tehnoloģiju pētniecības un inovācijas jomā.

(13) Labi funkcionējoši un efektīvi īstermiņa tirgi ir svarīgs instruments atjaunojamās enerģijas un elastības avotu integrācijai elektroenerģijas tirgū un dara iespējamu energosistēmas integrāciju rentablā veidā.

(14) Tekošās dienas tirgi ir īpaši svarīgi variablu atjaunojamo energoresursu integrēšanai elektroenerģijas sistēmā par viszemākajām izmaksām, jo tie dod iespēju tirgus dalībniekiem veikt elektroenerģijas deficīta vai pārpalikumu tirdzniecību tuvāk piegādes laikam. Tā kā variablas atjaunojamās enerģijas ražotāji spēj precīzi aplēst ražošanu tikai tuvu piegādes laikam, viņiem ir ļoti svarīgi maksimāli palielināt tirdzniecības iespējas, izmantojot piekļuvi likvīdam tirgum pēc iespējas tuvāk elektroenerģijas piegādes laikam. Tāpēc tekošās dienas starpzonu tirgus slēgšanas laiks būtu jāsaīsina un jānosaka tuvāk reāllaikam, lai maksimāli palielinātu tirgus dalībnieku iespējas tirgoties ar elektroenerģijas deficītu un pārpalikumu un palīdzētu labāk integrēt variablos atjaunojamos energoresursus elektroenerģijas sistēmā. Gadījumos, kad minētās izmaiņas rada piegādes drošības riskus un lai nodrošinātu izmaksu

ziņā efektīvu pāreju uz īsāku starpzonu tirgus slēgšanas laiku, pārvades sistēmu operatoriem vajadzētu būt iespējai, pamatojoties uz ietekmes novērtējumu un saņemot attiecīgās regulatīvās iestādes apstiprinājumu, pieprasīt atkāpi, lai saņemtu īstenošanas grafika pagarinājumu. Minētajā pieprasījumā būtu jāiekļauj rīcības plāns ar konkrētiem pasākumiem ar mērķi īstenot jauno tekošās dienas starpzonu tirgu slēgšanas laiku.

(15) Tāpēc ir svarīgi, lai tekošās dienas tirgi pielāgotos variablu atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju, piemēram, saules un vēja enerģijas, dalībai, kā arī pieprasījumreakcijai un enerģijas uzkrāšanai. Tekošās dienas tirgu likviditāte būtu jāuzlabo ar kopējām uzdevumu grāmatām starp tirgus operatoriem tirdzniecības zonā, arī tad, ja starpzonu jauda ir noteikta nulles līmenī vai pēc tekošās dienas tirgus slēgšanas laika. Lai nodrošinātu, ka nominētiem elektroenerģijas tirgus operatoriem (NETO) nākamās dienas un tekošās dienas tirgus sasaistīšanas laikposmos ir kopējas uzdevumu grāmatas, NETO visi rīkojumi attiecībā uz nākamās dienas un tekošās dienas produktiem un produktiem, kuriem ir tādi paši raksturlielumi, būtu jāiesniedz vienotajā nākamās dienas un tekošās dienas tirgus sasaistīšanā un nebūtu jāorganizē nākamās dienas vai tekošās dienas produktu vai produktu, kuriem ir tādi paši raksturlielumi, tirdzniecība ārpus vienotās nākamās dienas un tekošās dienas tirgus sasaistīšanas. Lai novērstu pastāvošo diskriminācijas risku attiecībā uz nākamās dienas un tekošās dienas produktu tirdzniecību vienotās nākamās dienas un tekošās dienas tirgus sasaistīšanas ietvaros un ārpus tās un no tā izrietošo likviditātes samazināšanos Savienības saistītajos elektroenerģijas tirgos, minētais pienākums būtu jāpiemēro NETO, uzņēmumiem, kas tieši vai netieši īsteno kontroli vai jebkādas tiesības pār NETO, un uzņēmumiem, kurus tieši vai netieši kontrolē NETO. Lai uzlabotu pārredzamību tirgos, tirgus dalībniekiem attiecīgā gadījumā būtu jāsniedz informācija no ģeneratoru vienībām, neskarot solījumu iesniegšanu saskaņā ar attiecīgo satvaru katrā dalībvalstī.

(16) Turklāt īstermiņa elektroenerģijas tirgiem, samazinot minimālā piedāvājuma apjomu, būtu jānodrošina arī maza mēroga elastības pakalpojumu sniedzēju dalība.

(17) Lai reģionāla vai Savienības mēroga elektroenerģijas cenu krīžu situācijās nodrošinātu tādas elektroenerģijas efektīvu integrāciju, kas ražota no variabliem atjaunojamiem energoresursiem, un samazinātu vajadzību pēc elektroenerģijas ražošanas, kurā izmanto fosilo kurināmo, dalībvalstīm vajadzētu būt iespējai pieprasīt sistēmu operatoriem ierosināt maksimumslodzes ierobežošanas produkta iepirkumu, kas rada papildu pieprasījumreakciju nolūkā veicināt patēriņa samazināšanu elektroenerģijas sistēmā. Attiecīgajai regulatīvajai iestādei būtu jānovērtē maksimumslodzes ierobežošanas produkta priekšlikums no tā aspekta, kā tiek panākta elektroenerģijas pieprasījuma samazināšanās un ietekmes uz elektroenerģijas vairumcenu samazināšanās maksimumstundās. Tā kā maksimumslodzes ierobežošanas produkta mērķis ir samazināt un novirzīt elektroenerģijas patēriņu un lai izvairītos no siltumnīcefekta gāzu emisiju pieauguma, maksimumslodzes ierobežošanas produkta aktivizēšanai nevajadzētu nozīmēt, ka tiek uzsākta tāda fosilajos kurināmos balstītas elektroenerģijas ražošana, kas atrodas aiz uzskaites punkta. Tā kā maksimumslodzes ierobežošanas produktu ir paredzēts izmantot tikai noteiktās reģionāla vai Savienības mēroga elektroenerģijas cenu krīzes situācijās, tā iepirkums var notikt līdz vienai nedēļai pirms papildu pieprasījumreakcijas jaudas atbrīvošanas. Sistēmu operatoriem būtu jāspēj maksimumslodzes ierobežošanas produktu aktivizēt pirms nākamās dienas tirgus laikposmā vai tā ietvaros. Alternatīvi vajadzētu būt iespējai maksimumslodzes ierobežošanas produktu automātiski aktivizēt, pamatojoties uz iepriekš noteiktu elektroenerģijas cenu. Lai verificētu elektroenerģijas patēriņa samazinājuma apjomus, sistēmas operatoram būtu jāizmanto bāzlīnija, kas atspoguļo paredzamo elektroenerģijas patēriņu bez maksimumslodzes ierobežošanas produkta aktivizēšanas, un pēc apspriešanās ar tirgus dalībniekiem būtu jāizstrādā bāzlīnijas metodika. Minētā metodika būtu jāapstiprina attiecīgajai regulatīvajai iestādei. *ACER* būtu jānovērtē maksimumslodzes ierobežošanas produktu izmantošanas ietekme uz Savienības elektroenerģijas tirgu, ņemot vērā vajadzību pēc maksimumslodzes ierobežošanas produktiem, lai nepamatoti nekropļotu elektroenerģijas tirgu darbību vai neizraisītu pieprasījumreakcijas pārorientēšanos uz maksimumslodzes ierobežošanas produktiem, un būtu jāspēj sniegt regulatīvajām iestādēm ieteikumus, kas jāņem vērā novērtējumā valsts līmenī. Turklāt *ACER* būtu jānovērtē, kā maksimumslodzes ierobežošanas produktu izstrāde Savienības elektroenerģijas tirgu ietekmē parastos apstākļos. Pamatojoties uz minēto novērtējumu, Komisijai būtu jāspēj attiecīgā gadījumā iesniegt tiesību akta priekšlikumu, ar ko grozītu Regulu (ES) 2019/943 nolūkā ieviest maksimumslodzes ierobežošanas produktus ārpus elektroenerģijas cenu krīzes situācijām.

(18) Lai patērētāji varētu aktīvi piedalīties elektroenerģijas tirgos un nodrošināt elastību, viņi pakāpeniski tiek aprīkoti ar viedajiem skaitītājiem. Tomēr vairākās dalībvalstīs viedo uzskaites sistēmu ieviešana joprojām notiek lēni, tāpēc ir obligāti jāpanāk, ka dalībvalstis uzlabo viedo uzskaites sistēmu uzstādīšanas nosacījumus, lai iespējami drīz sasniegtu pilnīgu pārklājumu. Tomēr pārvades sistēmu operatoriem, sadales sistēmu operatoriem un attiecīgajiem tirgus dalībniekiem, tostarp neatkarīgiem agregatoriem, būtu jāspēj ar galalietotāja piekrišanu izmantot datus no specializētām mērierīcēm saskaņā ar Direktīvas (ES) 2019/944 23. un 24. pantu un citiem attiecīgajiem Savienības tiesību aktiem, tostarp datu aizsardzības un privātuma tiesību aktiem, jo īpaši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2016/679 ([16]). Papildus tam tikai tajos gadījumos, kad viedās uzskaites sistēmas vēl nav uzstādītas, un

([16]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (OV L 119, 4.5.2016., 1. lpp.).

gadījumos, kad viedās uzskaites sistēmas nenodrošina pietiekamu datu granularitātes līmeni, pārvades sistēmu operatoriem un sadales sistēmu operatoriem ar galalietotāja piekrišanu būtu jāizmanto dati no specializētām mērierīcēm elastības pakalpojumu, piemēram, pieprasījumreakcijas un enerģijas uzkrāšanas, novērošanas un norēķinu vajadzībām. Iespējai izmantot datus no specializētām mērierīcēm novērošanas un norēķinu vajadzībām būtu jāsekmē galalietotāju aktīva līdzdalība tirgū un viņu pieprasījumreakcijas attīstība. Minēto specializēto mērierīču datu izmantošanai būtu jāatbilst datu kvalitātes prasībām.

(19) Ar šo regulu izveido juridisko pamatu personas datu apstrādei saskaņā ar Regulu (ES) 2016/679. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka tiek ievēroti visi Regulā (ES) 2016/679 noteiktie principi un pienākumi saistībā ar personas datu apstrādi, tostarp attiecībā uz datu minimizēšanu. Ja šīs regulas mērķi var sasniegt, neapstrādājot personas datus, datu pārziņiem būtu jāpaļaujas uz anonimizētiem un agregētiem datiem.

(20) Patērētājiem un piegādātājiem ir vajadzīgi efektīvi un iedarbīgi regulētā tirgū netirgotu nākotnes līgumu tirgi saistībā ar ilgtermiņa cenām un lai mazinātu viņu atkarību no īstermiņa cenām. Lai nodrošinātu, ka enerģijas lietotāji visā Savienībā var pilnībā izmantot priekšrocības, ko sniedz integrēti elektroenerģijas tirgi un konkurence visā Savienībā, Komisijai būtu jānovērtē ietekme, ko varētu radīt iespējamie pasākumi, kuru mērķis ir uzlabot Savienības elektroenerģijas regulētā tirgū netirgotu nākotnes līgumu tirgu darbību, piemēram, piešķiršanas biežums, ilgtermiņa pārvades tiesību termiņš un raksturs, veidi, kā stiprināt sekundāro tirgu, un reģionālu virtuālo centru iespējama ieviešana.

(21) Tai novērtējuma daļai, kas saistīta ar reģionālu virtuālu centru iespējamu ieviešanu, cita starpā būtu jāaptver ietekme uz iepriekš pastāvošiem starpvaldību nolīgumiem, kas saistīti ar elektrostaciju pārrobežu kopīpašumu. Ja reģionāli virtuālie centri tiktu ieviesti, tie atspoguļotu vairāku tirdzniecības zonu agregēto cenu un nodrošinātu atsauces cenu, kas tirgus operatoriem būtu jāizmanto, lai piedāvātu nākotnes nodroses produktus. Šajā ziņā reģionālie virtuālie centri nebūtu jāuzskata par struktūrām, kas organizē vai izpilda darījumus. Reģionālie virtuālie centri, nodrošinot atsauces cenu indeksu, dotu iespēju apvienot likviditāti un sniegtu papildu nodroses iespējas tirgus dalībniekiem. Lai nodrošinātu vienādus nosacījumus šīs regulas īstenošanai, būtu jāpiešķir īstenošanas pilnvaras Komisijai nolūkā vajadzības gadījumā sīkāk precizēt pasākumus un rīkus saistībā ar Savienības elektroenerģijas regulētā tirgū netirgotu nākotnes līgumu tirgu struktūru, tostarp attiecībā uz reģionālu virtuālu centru ieviešanu. Minētās pilnvaras būtu jāizmanto saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 182/2011 ([17]).

(22) Lai uzlabotu tirgus dalībnieku nodroses iespējas, būtu jāpaplašina saskaņā ar Komisijas Regulu (ES) 2016/1719 ([18]) izveidotās vienotās piešķiršanas platformas loma. Vienotajai piešķiršanas platformai būtu jāfunkcionē kā struktūrai, kura piedāvā finanšu ilgtermiņa pārvades tiesību piešķiršanu un veicina minēto tiesību tirdzniecību pārvades sistēmu operatoru vārdā starp dažādām tirdzniecības zonām un, attiecīgā gadījumā, reģionāliem virtuālajiem centriem.

(23) Tīkla tarifiem būtu jāstimulē pārvades sistēmas operatori un sadales sistēmas operatori izmantot elastības pakalpojumus, turpinot izstrādāt inovatīvus risinājumus, lai optimizētu esošo tīklu un iepirktu elastības pakalpojumus, jo īpaši pieprasījumreakciju vai enerģijas uzkrāšanu. Minētajā nolūkā tīkla tarifi būtu jāizstrādā tā, lai ņemtu vērā sistēmas operatoru darbības izdevumus un kapitālizdevumus vai efektīvu abu minēto apvienojumu tā, lai tie varētu rentabli ekspluatēt elektroenerģijas sistēmu. Prasībai par izmaksu atspoguļojamību nebūtu jāierobežo iespēja efektīvi pārdalīt izmaksas, ja piemēro ar lokalizāciju saistītas vai laikvariantas tīkla maksas. Tas vēl vairāk palīdzētu integrēt no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtu enerģiju ar viszemākajām izmaksām elektroenerģijas sistēmai un ļautu galalietotājiem novērtēt savus elastības risinājumus. Regulatīvajām iestādēm būs centrāla nozīme tajā, lai nodrošinātu, ka pietiekami ir investēts vajadzīgajā tīkla attīstībā, paplašināšanā un nostiprināšanā. Regulatīvajām iestādēm būtu jāveicina akceptēšana no sabiedrības puses un apsteidzošu investīciju izmantošana, veicinot tīkla attīstības paātrināšanu, lai reaģētu uz atjaunojamās enerģijas ražošanas paātrinātu izvēršanu, tostarp – attiecīgā gadījumā – noteiktās atjaunojamo energoresursu paātrinātas apguves teritorijās un viedu elektrificētu pieprasījumu.

(24) Atkrastes atjaunojamiem energoresursiem, piemēram, atkrastes vēja enerģijai, okeāna enerģijai un peldošajām fotoelementu iekārtām, būs būtiska nozīme tādas elektroenerģijas sistēmas izveidē, kuras pamatā lielā mērā ir atjaunojamie energoresursi, un klimatneitralitātes nodrošināšanā līdz 2050. gadam. Tomēr pastāv būtiski šķēršļi to plašākai un efektīvai izvēršanai, kas kavē minēto mērķu sasniegšanai nepieciešamā daudzkārt lielākā mēroga

([17]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 182/2011 (2011. gada 16. februāris), ar ko nosaka normas un vispārīgus principus par dalībvalstu kontroles mehānismiem, kuri attiecas uz Komisijas īstenošanas pilnvaru izmantošanu (OV L 55, 28.2.2011., 13. lpp.).

([18]) Komisijas Regula (ES) 2016/1719 (2016. gada 26. septembris), ar ko izveido nākotnes jaudas piešķiršanas vadlīnijas (OV L 259, 27.9.2016., 42. lpp.).

sasniegšanu. Līdzīgi šķēršļi nākotnē varētu rasties citām atkrastes tehnoloģijām. Lai mazinātu investīciju risku šādu atkrastes projektu izstrādātājiem, to izstrādi var veicināt tādi instrumenti kā elektroenerģijas pirkuma līgumi (EPL) vai divvirzienu cenas starpības līgumi. Attiecībā uz atkrastes hibrīdprojektiem, kas savienoti ar vairāk nekā vienu tirgu atkrastes tirdzniecības zonā, pastāv papildu risks, kas saistīts ar unikālo topogrāfisko situāciju saistībā ar piekļuvi tirgum. Lai samazinātu šādu projektu riskus, pārvades sistēmu operatoriem būtu jākompensē gadījumi, kad tie validētajos jaudas aprēķinu rezultātos starpsavienotājā vai nu nav darījuši pieejamu jaudu, par ko panākta vienošanās pieslēguma līgumos, vai nav darījuši pieejamu jaudu kritiskajos tīkla elementos, ievērojot jaudas aprēķināšanas noteikumus, kas noteikti Regulas (ES) 2019/943 16. panta 8. punktā, vai arī abos minētajos gadījumos. Pārvades sistēmu operatoriem nebūtu jāmaksā kompensācija, ja validētajos jaudas aprēķinu rezultātos tie ir darījuši pieejamu starpsavienotāja jaudu, kas atbilst pieslēguma līguma prasībām vai tās pārsniedz, kā arī jaudu kritiskajos tīkla elementos saskaņā ar noteikumiem, kas noteikti Regulas (ES) 2019/943 16. panta 8. punktā. Attiecīgajā pieslēguma līgumā ar atkrastes atjaunojamās elektroenerģijas ražošanas staciju operatoru pārvades sistēmu operatoriem būtu jācenšas kopējo saskaņoto jaudu piešķirt kā konstantu, neelastīgu un saskaņā ar Direktīvā (ES) 2019/944 noteikto pieslēguma līgumu satvaru. Dalībvalstis būtu pietiekami savlaicīgi jāinformē par pieslēguma līgumu. Kompensācija būtu jāmaksā vai nu tad, ja pieejamās pārvades jaudas tiek samazinātas tādā apmērā, ka visu elektroenerģijas ražošanas apjomu, ko atkrastes atjaunojamās elektroenerģijas ražošanas stacija citādi būtu varējusi eksportēt, nevar piegādāt uz apkārtējiem tirgiem vai tad, ja, neraugoties uz spēju eksportēt, jaudas samazinājumu dēļ ir attiecīgi samazināta cena atkrastes tirdzniecības zonā salīdzinājumā ar situāciju bez jaudas samazinājumiem, vai arī abos gadījumos. Kompensācija būtu jāmaksā no pārslodzes ieņēmumiem. Tā būtu jāpiemēro tad, ja viens vai vairāki pārvades sistēmu operatori nav darījuši pieejamu pietiekamu jaudu elektronerģijas ražošanas jaudas eksportam to attiecīgajā starpsavienojumā līdz jaudai, par kuru panākta vienošanās pieslēguma līgumā, un tā būtu jānodrošina minētajam vienam vai minētajiem vairākiem pārvades sistēmas operatoriem. Reģionālā taisnīguma labad, ja nepietiekamā jauda ir saistīta ar to, ka citi pārvades sistēmu operatori nav darījuši pieejamu jaudu savos kritiskajos tīkla elementos, ievērojot jaudas aprēķināšanas noteikumus, kas noteikti Regulas (ES) 2019/943 16. panta 8. punktā, kompensācijas izmaksas būtu proporcionāli jāsadala starp minētajiem pārvades sistēmu operatoriem atbilstoši principam "piesārņotājs maksā". Turklāt jebkuru kompensāciju, ko nesedz minētā proporcionālā dalīšana, var sadalīt starp attiecīgajām pusēm dalībvalstīs, kas iesaistītas atkrastes hibrīdprojektā, to izmaksu dalīšanas kārtības ietvaros. Minētajai kompensācijai nevajadzētu radīt pārmērīgu kompensāciju, un tās mērķis ir balansēt atkrastes atjaunojamās elektroenerģijas ražošanas staciju operatoru ieņēmumu samazinājumus, kas rodas tādēļ, ka ir samazināta piekļuve savstarpēji savienotiem tirgiem. Tai vajadzētu būt saistītai tikai ar tirgum pieejamo ražošanas jaudu, kas var būt atkarīga no laikapstākļiem un kas izslēdz atkrastes projekta darbības pārtrauces un uzturēšanu. Kompensācija gadījumā, ja nav piekļuves pārvades tīklam, nebūtu jāinterpretē kā prioritāra dispečēšana, un tā būtu jāsaskaņo ar Regulas (ES) 2019/943 16. panta 4. punktā noteiktajiem nediskriminācijas un pārrobežu tirdzniecības jaudas maksimalizācijas principiem. Turklāt nevajadzētu būt divkāršai kompensācijai par vienu un to pašu minētajā noteikumā paredzēto segto risku, piemēram, ja risks jau ir segts atbilstīgi cenu starpības līgumam vai citai attiecīgai atbalsta shēmai. Detalizētāku informāciju par minēto kompensācijas mehānismu un izstrādājamo īstenošanas metodiku, tostarp nosacījumus, saskaņā ar kuriem pasākums var beigties, piemēram, pietiekams pieprasījumu skaits atkrastes tirdzniecības zonā, piemēram, liels elektrolīzers, vai tieša piekļuve pietiekamam skaitam tirgu, lai risks izzustu, ir paredzēts sīkāk izstrādāt īstenošanas aktā, tostarp attiecīgā gadījumā grozot Komisijas Regulu (ES) 2015/1222 ([19]).

(25) Nākamās dienas vairumtirgū vispirms tiek dispečēta enerģija no elektrostacijām ar zemākajām robežizmaksām, savukārt cenu visiem tirgus dalībniekiem nosaka pēdējā elektrostacija, kas vajadzīga pieprasījuma segšanai, t. i., elektrostacija, kurai ir visaugstākās robežizmaksas, tirgiem līdzsvarojoties. Minētajā kontekstā enerģētiskā krīze ir parādījusi, ka gāzes un akmeņogļu cenu straujš kāpums var izraisīt ārkārtēju un ilgstošu to cenu pieaugumu, kādas ar gāzi un oglēm darbināmi elektroenerģijas ražošanas kompleksi piedāvā nākamās dienas vairumtirgū. Tas savukārt ir izraisījis ārkārtīgi augstas cenas nākamās dienas tirgū visā Savienībā, jo bieži vien ar gāzi un oglēm darbināmi elektroenerģijas ražošanas kompleksi, ko izmanto, lai apmierinātu pieprasījumu pēc elektroenerģijas, ir elektrostacijas ar visaugstākajām robežizmaksām.

(26) Tā kā nākamās dienas tirgus cenu izmanto kā atsauci cenai citos elektroenerģijas vairumtirgos un tā kā visi tirgus dalībnieki saņem vienādu klīringa cenu, tehnoloģijām ar ievērojami zemākām robežizmaksām pastāvīgi ir bijuši lieli ieņēmumi.

([19]) Komisijas Regula (ES) 2015/1222 (2015. gada 24. jūlijs), ar ko izveido jaudas piešķiršanas un pārslodzes vadības vadlīnijas (OV L 197, 25.7.2015., 24. lpp.).

(27) Lai sasniegtu Savienības dekarbonizācijas mērķrādītājus un plānu *REPowerEU* noteiktos mērķus nolūkā panākt lielāku enerģētisko neatkarību, Savienībai daudz straujāk ir jāpaātrina atjaunojamās enerģijas izvēršana. Ņemot vērā investīciju vajadzības, kas nepieciešamas minēto mērķu sasniegšanai, tirgum būtu jānodrošina, ka tiek izveidots ilgtermiņa cenu signāls.

(28) Šajā sakarā dalībvalstīm būtu jācenšas radīt pareizos tirgus apstākļus ilgtermiņa tirgus instrumentiem, piemēram, EPL. EPL ir divpusēji pirkuma līgumi starp elektroenerģijas ražotājiem un pircējiem, kas noslēgti brīvprātīgi un balstās uz tirgus cenu nosacījumiem bez regulatīvas intervences cenu noteikšanā. EPL nodrošina ilgtermiņa cenu stabilitāti lietotājam un nepieciešamo noteiktību ražotājam, lai tas varētu pieņemt investīciju lēmumu. Tomēr tikai dažās dalībvalstīs ir aktīvi EPL tirgi, un pircēji parasti ir tikai lieli uzņēmumi, tostarp tāpēc, ka EPL saskaras ar virkni šķēršļu, jo īpaši tāpēc, ka minētajos ilgtermiņa nolīgumos ir grūti aptvert pircēja maksājumu saistību nepildīšanas risku. Nosakot rīcībpolitikas, lai sasniegtu enerģijas dekarbonizācijas mērķus, kas noteikti to integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos, dalībvalstīm būtu jāņem vērā nepieciešamība izveidot dinamisku EPL tirgu. Izstrādājot pasākumus, kas tieši ietekmē EPL, dalībvalstīm būtu jārespektē iespējamā tiesiskā paļāvība un jāņem vērā minēto pasākumu ietekme uz esošajiem un turpmākajiem EPL.

(29) Saskaņā ar Direktīvu (ES) 2018/2001 dalībvalstīm jānovērtē regulatīvie un administratīvie šķēršļi ilgtermiņa atjaunojamo energoresursu EPL un jālikvidē nepamatoti šķēršļi un nesamērīgas vai diskriminējošas procedūras vai maksas, kas traucē šādus līgumus noslēgt, un jāveicina šādu līgumu izmantošanu. Turklāt dalībvalstīm savos integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos ir jāapraksta rīcībpolitikas un pasākumi, kas veicina atjaunojamo energoresursu EPL izmantošanu. Neskarot minēto pienākumu ziņot par regulatīvo kontekstu, kas ietekmē EPL tirgu, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka instrumenti, ar kuriem samazina finanšu riskus, kas saistīti ar to, ka pircējs nepilda savas ilgtermiņa maksājumu saistības EPL ietvaros, ir pieejami lietotājiem, kuri saskaras ar šķēršļiem ienākšanai EPL tirgū un nav nonākuši finansiālās grūtībās. Dalībvalstīm būtu jāspēj nolemt izveidot garantiju shēmu par tirgus cenām, ja privātās garantijas nav pieejamas vai nav pietiekami pieejamas. Ja dalībvalsts izveido šādu garantiju shēmu, tai būtu jāiekļauj noteikumi, lai izvairītos no likviditātes samazināšanās elektroenerģijas tirgos, piemēram, izmantojot finansiālus EPL. Dalībvalstis varētu nolemt atvieglot EPL pieprasījuma agregēšanu no lietotājiem, kas individuāli saskaras ar šķēršļiem ienākšanai EPL tirgū, bet kopā tām būtu jāspēj sniegt ražotājiem pievilcīgu EPL piedāvājumu. Dalībvalstīm nevajadzētu sniegt atbalstu EPL elektroenerģijas, kura ražota no fosilā kurināmā, iegādei. Dalībvalstīm būtu jāspēj atbalstīt tikai tādas garantiju shēmas, kuras atbalsta jaunas atjaunojamās enerģijas ražošanu atbilstīgi to dekarbonizācijas politikai, jo īpaši tad, ja atjaunojamo energoresursu EPL tirgus nav pietiekami attīstīts. Lai gan standarta pieejai vajadzētu būt patērētāju nediskriminācijai, dalībvalstis varētu lemt minētos instrumentus izmantot konkrētām patērētāju kategorijām, piemērojot objektīvus un nediskriminējošus kritērijus. Minētajā satvarā dalībvalstīm būtu jānodrošina pienācīga koordinēšana, tostarp ar ietaisēm, kuras Savienības līmenī nodrošinājusi, piemēram, Eiropas Investīciju banka (EIB).

(30) Dalībvalstu rīcībā ir vairāki instrumenti, lai atbalstītu EPL tirgu attīstību, izstrādājot un piešķirot publisko atbalstu. Ja atjaunojamās enerģijas projektu izstrādātājiem, kas piedalās publiskā atbalsta konkursā, tiktu dota iespēja daļu no saražotās produkcijas rezervēt pārdošanai, izmantojot EPL, tas veicinātu EPL tirgu attīstību un izaugsmi. Turklāt minēto piedāvājumu izvērtēšanas ietvaros dalībvalstīm būtu jācenšas piemērot kritērijus, lai stimulētu piekļuvi EPL tirgum dalībniekiem, kas saskaras ar šķēršļiem ienākšanai tirgū, piemēram, maziem uzņēmumiem un vidējiem uzņēmumiem, dodot priekšroku pretendentiem, kuri iesniedz parakstītu EPL vai apņemas parakstīt EPL par daļu no projekta saražotās elektroenerģijas ar vienu vai vairākiem potenciālajiem pircējiem, kas saskaras ar grūtībām piekļūt EPL tirgum.

(31) Lai veicinātu EPL tirgu pārredzamību un attīstību Savienības un dalībvalstu līmenī, *ACER* būtu jāpublicē gada novērtējums par minētajiem tirgiem, jānovērtē nepieciešamība izstrādāt un izdot brīvprātīgi izmantojamus EPL paraugus un tie jāizstrādā, ja novērtējumā secināts, ka šāda vajadzība pastāv.

(32) Dalībvalstīm būtu jāpievērš īpaša uzmanība pārrobežu EPL un jālikvidē nepamatoti šķēršļi, kas konkrēti ir ar tiem saistīti, tādējādi ļaujot patērētājiem dalībvalstīs, kuru jauda ir ierobežota, bez diskriminācijas piekļūt citos reģionos saražotai elektroenerģijai.

(33) Ja, pamatojoties uz attiecīgo novērtējumu, Komisija secina, ka dalībvalstīm ir vajadzīgs atbalsts šķēršļu likvidēšanā EPL tirgos, tai būtu jāspēj izstrādāt specifiskus norādījumus. Šādos norādījumos galvenā uzmanība būtu jāpievērš to šķēršļu likvidēšanai, kas kavē EPL tirgu, tostarp pārrobežu EPL, paplašināšanos. Šādi šķēršļi var izpausties dažādos veidos, sākot no regulatīviem šķēršļiem, jo īpaši nesamērīgām vai diskriminējošām procedūrām vai maksām, līdz izcelsmes apliecinājumu nozīmei vai EPL apstrādei saistībā ar potenciālo patērētāju piekļuvi finansēšanas risinājumiem.

(34) Regulā (ES) 2018/1999 ir paredzēts izmantot Savienības atjaunojamās enerģijas finansēšanas mehānismu kā rīku, lai veicinātu Savienības saistošā atjaunojamās enerģijas mērķrādītāja sasniegšanu 2030. gadā. Ievērojot Direktīvu (ES) 2018/2001, kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2023/2413 ([20]), dalībvalstīm kopīgi jācenšas no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas īpatsvaru Savienības enerģijas bruto galapatēriņā 2030. gadā palielināt līdz 45 % papildus saistošajam Savienības mērķrādītājam 42,5 %. Tāpēc Komisijai būtu jānovērtē, vai Savienības līmeņa pasākumi varētu palīdzēt panākt, ka no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas īpatsvars Savienības enerģijas bruto galapatēriņā ir papildu 2,5 %, papildinot valstu pasākumus. Šajā sakarā Komisijai būtu jāizanalizē iespēja izmantot Savienības atjaunojamās enerģijas finansēšanas mehānismu, lai organizētu Savienības līmeņa atjaunojamās enerģijas izsoles saskaņā ar attiecīgo tiesisko regulējumu.

(35) Ja dalībvalstis nolemj publiski finansētas investīcijas atbalstīt ar tiešā cenu atbalsta shēmām jaunās mazoglekļa, nefosilā kurināmā elektroenerģijas ražošanas ietaisēs, lai sasniegtu Savienības dekarbonizācijas mērķus, minētās shēmas būtu jāstrukturē kā divvirzienu cenu starpības līgumi vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi, piemēram, lai papildus ieņēmumu garantijai iekļautu attiecīgo ražošanas aktīvu tirgus ieņēmumu augšupēju ierobežojumu. Tā kā šajā regulā noteiktais pienākums būtu jāpiemēro tikai atbalstam, ko sniedz investīcijām jaunās elektroenerģijas ražošanas ietaisēs, dalībvalstīm būtu jāspēj nolemt piešķirt atbalsta shēmas divvirzienu cenu starpības līgumu veidā vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi arī tādām jaunām investīcijām, kuru mērķis ir nodrošināt esošo elektroenerģijas ražošanas ietaišu būtisku energoatjaunināšanu vai būtiski palielināt to jaudu vai pagarināt šādu ietaišu darbmūžu.

(36) Lai nodrošinātu juridisko noteiktību un paredzamību, pienākums veidot tiešā atbalsta shēmas, izmantojot divvirzienu cenu starpības līgumus vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi, būtu jāpiemēro tikai tādiem līgumiem, kas saskaņā ar tiešā cenu atbalsta shēmām investīcijām jaunās elektroenerģijas ražošanas ietaisēs noslēgti 2027. gada 17. jūlijā vai pēc tam. Attiecībā uz atkrastes hibrīdprojektiem, kas savienoti ar divām vai vairākām tirdzniecības zonām, minētajam pārejas periodam šādu projektu sarežģītības dēļ vajadzētu būt pieciem gadiem.

(37) Tirgus dalībnieku dalībai tiešā cenu atbalsta shēmās divvirzienu cenu starpības līgumu veidā vai līdzvērtīgās shēmās ar tādu pašu ietekmi vajadzētu būt brīvprātīgai.

(38) Pienākums izmantot divvirzienu cenu starpības līgumus vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi neskar Direktīvas (ES) 2018/2001 6. panta 1. punktu.

(39) Lai gan ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2024/1711 ([21]) groza Direktīvas (ES) 2018/2001 4. panta 3. punkta otro daļu, pārējie šīs direktīvas 4. panta noteikumi, kuros izklāstīti no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas atbalsta shēmu izstrādes principi, joprojām ir piemērojami.

(40) Divvirzienu cenu starpības līgumi vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi nodrošinātu, ka ražotāju ieņēmumi no jaunām investīcijām elektroenerģijas ražošanā, kuras saņem publisko atbalstu, kļūst neatkarīgāki no fosilā kurināmā ražošanas mainīgajām cenām, kas parasti nosaka cenu nākamās dienas tirgū.

(41) Tieša cenu atbalsta shēmām divvirzienu cenu starpības līgumu veidā vai līdzvērtīgām shēmām ar tādu pašu ietekmi būtu jāpiemēro tādi izstrādes principi, kas noteikti šajā regulā. Novērtējot šādus divvirzienu cenu starpības līgumus vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi saskaņā ar valsts atbalsta noteikumiem, Komisijai būtu jāpārbauda

([20]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/2413 (2023. gada 18. oktobris), ar ko attiecībā uz atjaunīgo energoresursu enerģijas izmantošanas veicināšanu groza Direktīvu (ES) 2018/2001, Regulu (ES) 2018/1999 un Direktīvu 98/70/EK un atceļ Padomes Direktīvu (ES) 2015/652 (OV L, 2023/2413, 31.10.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj).

([21]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1711 (2024. gada 13. jūnijs), ar ko groza Direktīvas (ES) 2018/2001 un (ES) 2019/944 attiecībā uz Savienības elektroenerģijas tirgus modeļa uzlabošanu (OV L, 2024/1711, 26.6.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1711/oj).

minēto līgumu vai shēmu atbilstība tiem Savienības tiesību aktiem, kuri ir cieši saistīti ar valsts atbalsta noteikumiem, piemēram, šajā regulā noteiktajiem divvirzienu cenu starpības līgumu vai līdzvērtīgu shēmu ar tādu pašu ietekmi izstrādes principiem. Izstrādājot minētos divvirzienu cenu starpības līgumus vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi, būtu jānodrošina, ka elektroenerģijas ražošanas ietaisei arī turpmāk būtu stimuls darboties un efektīvi piedalīties elektroenerģijas tirgos, jo īpaši, lai atspoguļotu tirgus apstākļus. Savā novērtējumā Komisijai būtu jānodrošina, ka divvirzienu cenu starpības līgumu vai līdzvērtīgu shēmu ar tādu pašu ietekmi izstrāde nerada nepamatotus konkurences un tirdzniecības izkropļojumus iekšējā tirgū. Komisijai jo īpaši būtu jānodrošina, ka ieņēmumu sadale uzņēmumiem nekropļo vienlīdzīgus konkurences apstākļus iekšējā tirgū, jo īpaši gadījumos, kad nevar piemērot konkurenci veicinošu konkursa procedūru. Divvirzienu cenu starpības līgumi vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi varētu atšķirties ilguma ziņā, un tie cita starpā varētu ietvert uz iepludināšanu balstītus cenu starpības līgumus ar vienu vai vairākām norunas cenām un minimālo cenu, vai arī spēju vai kritēriju cenu starpības līgumus. Pienākumu izmantot divvirzienu cenu starpības līgumus vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi nepiemēro atbalsta shēmām, kas nav tieši saistītas ar elektroenerģijas ražošanu, piemēram, enerģijas uzkrāšanai, un kurās neizmanto tiešu cenu atbalstu, piemēram, investīciju atbalstu, kas izpaužas kā iepriekšējas dotācijas, nodokļu pasākumi vai zaļie sertifikāti. Lai stimulētu to, ka darījumu partneri izpilda savas līgumsaistības, divvirzienu cenu starpības līgumos vai līdzvērtīgās shēmās ar tādu pašu ietekmi būtu jāietver soda klauzulas, kas piemērojamas nepamatotas vienpusējas agrīnas līguma izbeigšanas gadījumā.

(42) Tomēr, ciktāl ierobežojums noteikt tieša cenu atbalsta shēmas divvirzienu cenu starpības līgumu veidā vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu paši ietekmi sašaurina tiešā cenu atbalsta shēmu veidus, ko dalībvalstis var pieņemt attiecībā uz atjaunojamiem energoresursiem, tas būtu jāattiecina tikai uz mazoglekļa nefosilā kurināmā tehnoloģijām ar zemām un stabilām darbības izmaksām un tehnoloģijām, kas parasti nenodrošina elektroenerģijas sistēmas elastību, vienlaikus izslēdzot tehnoloģijas, kas ir agrīnā to ieviešanas tirgū posmā. Tas nepieciešams, lai nodrošinātu, ka netiek apdraudēta to ražošanas tehnoloģiju ekonomiskā dzīvotspēja, kurām ir augstas robežizmaksas, un lai saglabātu stimulus tehnoloģijām, kas var nodrošināt elektroenerģijas sistēmas elastību un tādu piedāvājumu elektroenerģijas tirgū, kas pamatojas uz to alternatīvajām izmaksām. Turklāt ierobežojums noteikt tiešā cenu atbalsta shēmas divvirzienu cenu starpības līgumu veidā vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi nebūtu jāattiecina uz jaunākajām tehnoloģijām, kurām, lai stimulētu to ieviešanu, labāk piemērotas varētu būt cita veida tiešā cenu atbalsta shēmas. Ierobežojumam nebūtu jāskar iespējamais atbrīvojums maza mēroga atjaunojamās enerģijas iekārtām un demonstrējumu projektiem, ievērojot Direktīvu (ES) 2018/2001, un būtu jāņem vērā atjaunojamās enerģijas kopienu specifika saskaņā ar minēto direktīvu. Ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt ražotājiem regulatīvo noteiktību, dalībvalstu pienākums piemērot tiešā cenu atbalsta shēmas elektroenerģijas ražošanai divvirzienu cenu starpības līgumu veidā vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi būtu jāattiecina tikai uz investīcijām jaunās elektroenerģijas ražošanas ietaisēs, kurās izmanto šajā apsvērumā precizētos resursus.

(43) Tirgus ieņēmumu augšupēja ierobežojuma dēļ tiešā cenu atbalsta shēmām divvirzienu cenu starpības līgumu veidā vai līdzvērtīgām shēmām ar tādu pašu ietekmi būtu jānodrošina papildu ieņēmumu avots dalībvalstīm augstu enerģijas cenu periodos. Lai vēl vairāk mazinātu augsto elektroenerģijas cenu ietekmi uz patērētāju enerģijas rēķiniem, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka visi ieņēmumi, ko iekasē no ražotājiem, uz kuriem attiecas tiešā cenu atbalsta shēmas divvirzienu cenu starpības līgumu veidā vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi, vai minēto ieņēmumu finansiālās vērtības ekvivalents tiek nodoti galalietotājiem, tostarp mājsaimniecību lietotājiem, maziem uzņēmumiem un vidējiem uzņēmumiem un energoietilpīgiem uzņēmumiem. Veicot ieņēmumu sadali mājsaimniecību lietotājiem, dalībvalstīm jo īpaši vajadzētu būt iespējai dot priekšroku neaizsargātiem lietotājiem un lietotājiem, kurus skārusi enerģētiskā nabadzība. Ņemot vērā plašākos ieguvumus, ko elektroenerģijas lietotājiem sniedz investīcijas atjaunojamā enerģijā, energoefektivitātē un mazoglekļa enerģijas izvēršanā, dalībvalstīm vajadzētu būt arī iespējai izmantot ieņēmumus no divvirzienu cenu starpības līguma vai līdzvērtīgām shēmām ar tādu pašu ietekmi, vai minēto ieņēmumu finansiālās vērtības ekvivalentu, lai finansētu investīcijas elektroenerģijas izmaksu samazināšanai galalietotājiem un tostarp attiecībā uz konkrētām saimnieciskajām darbībām, piemēram, investīcijām sadales tīkla attīstībā, atjaunojamajos energoresursos un elektrotransportlīdzekļu uzlādes infrastruktūrā. Dalībvalstīm vajadzētu būt arī iespējai izmantot šādus ieņēmumus vai minēto ieņēmumu finansiālās vērtības ekvivalentu, lai finansētu tiešā cenu atbalsta shēmu izmaksas. Ieņēmumu pārdale būtu jāveic tā, lai nodrošinātu, ka lietotāji joprojām zināmā mērā ir pakļauti cenu signālam, lai viņi samazinātu patēriņu, kad cenas ir augstas, vai novirzītu to uz zemāku cenu periodiem, kas parasti ir periodi ar lielāku tādas elektroenerģijas ražošanas daļu, kas saražota no atjaunojamiem energoresursiem. Jo īpaši dalībvalstīm būtu jāspēj ņemt vērā patēriņu ārpusmaksimumstundās, lai saglabātu stimulus elastībai. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka ieņēmumu pārdale elektroenerģijas galalietotājiem neietekmē vienlīdzīgos konkurences apstākļus un konkurenci starp dažādiem piegādātājiem. Minētajiem principiem nevajadzētu būt obligātiem attiecībā uz ieņēmumiem, kas gūti no līgumiem saskaņā ar tiešā cenu atbalsta shēmām,

kuri noslēgti pirms dienas, kad sāk piemērot pienākumu izmantot divvirzienu cenu starpības līgumus vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi. Dalībvalstis var sadalīt ieņēmumus no divvirzienu cenu starpības līgumiem vai līdzvērtīgām shēmām ar tādu pašu ietekmi, ja minētā sadale neveido mazumtirdzniecības cenu regulējumu saskaņā ar Direktīvas (ES) 2019/944 5. pantu.

(44) Turklāt dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka tiešā cenu atbalsta shēmas vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi neatkarīgi no to veida neapdraud elektroenerģijas tirgu efektīvu, konkurētspējīgu un likvīdu darbību, saglabājot stimulus ražotājiem reaģēt uz tirgus signāliem, tostarp pārtraukt ražošanu, ja elektroenerģijas cenas ir zemākas par to darbības izmaksām, un galalietotājiem – samazināt patēriņu, kad elektroenerģijas cenas ir augstas. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka atbalsta shēmas nerada šķēršļus komerclīgumu, piemēram, EPL, izstrādei.

(45) Tādēļ divvirzienu cenu starpības līgumiem vai līdzvērtīgām shēmām ar tādu pašu ietekmi un EPL ir papildinoša nozīme enerģētikas pārkārtošanas veicināšanā un atjaunojamās enerģijas un mazoglekļa enerģijas ieguvumu nodrošināšanā patērētājiem. Ievērojot ar šo regulu ieviestās prasības, dalībvalstīm vajadzētu būt iespējai brīvi izlemt, kurus instrumentus tās izmanto, lai sasniegtu savus dekarbonizācijas mērķus. Izmantojot EPL, privātie investori veicina atjaunojamās enerģijas un mazoglekļa enerģijas plašāku izvēršanu, vienlaikus ilgtermiņā nodrošinot zemas un stabilas elektroenerģijas cenas. Tāpat, izmantojot divvirzienu cenu starpības līgumus vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi, to pašu mērķi patērētāju vārdā sasniedz publiskās struktūras. Abi instrumenti ir nepieciešami, lai sasniegtu Savienības dekarbonizācijas mērķrādītājus, izvēršot atjaunojamo enerģiju un mazoglekļa enerģiju un vienlaikus patērētājiem sniedzot lētas enerģijas ražošanas ieguvumus.

(46) Atjaunojamo energoresursu paātrinātai izvēršanai ir vajadzīga arvien lielāka elastības risinājumu pieejamība, lai nodrošinātu to integrāciju tīklā un ļautu elektroenerģijas sistēmai un tīklam pielāgoties elektroenerģijas ražošanas un patēriņa mainībai dažādos laikposmos. Lai veicinātu nefosilo elastību, regulatīvajai iestādei vai citai dalībvalsts izraudzītai iestādei vai struktūrai būtu periodiski jānovērtē nepieciešamība pēc elastības elektroenerģijas sistēmā valsts līmenī, pamatojoties uz pārvades sistēmu operatoru un sadales sistēmu operatoru viedokļiem un kopīgu Eiropas metodiku, kuru nodod sabiedriskai apspriešanai un *ACER* apstiprināšanai. Elektroenerģijas sistēmas elastības vajadzību novērtējumā būtu jāņem vērā visas esošās un plānotās investīcijas, tostarp esošie aktīvi, kas vēl nav pieslēgti tīklam, attiecībā uz elastības avotiem, piemēram, elektroenerģijas elastīgo ražošanu, starpsavienotājus, pieprasījumreakciju, enerģijas uzkrāšanu un atjaunojamā kurināmā ražošanu, nepieciešamības dekarbonizēt energosistēmu dēļ. *ACER* būtu periodiski jānovērtē valsts ziņojumi un Savienības līmenī jāsagatavo ziņojums, kurā sniegti ieteikumi par pārrobežu nozīmes jautājumiem. Pamatojoties uz valstu ziņojumiem par elastības vajadzībām, dalībvalstīm būtu jānosaka indikatīvs valsts mērķis attiecībā uz nefosilu elastību, tostarp gan pieprasījumreakcijas, gan enerģijas uzkrāšanas attiecīgo konkrēto ieguldījumu minētā mērķa sasniegšanā, kas būtu jāatspoguļo arī dalībvalstu integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos saskaņā ar Regulu (ES) 2018/1999. Ņemot vērā minētos plānus, Komisijai būtu jāspēj izstrādāt Savienības elastības stratēģiju, īpašu uzmanību pievēršot pieprasījumreakcijai un enerģijas uzkrāšanai, kas atbilst Savienības 2030. gada enerģētikas un klimata mērķrādītājiem un 2050. gada klimatneitralitātes mērķim. Komisijai būtu jāspēj izdod tiesību akta priekšlikumu, lai papildinātu minēto Savienības stratēģiju.

(47) Lai sasniegtu indikatīvo valsts mērķi attiecībā uz nefosilo elastību, tostarp pieprasījumreakcijas un enerģijas uzkrāšanas attiecīgo konkrēto ieguldījumu, un, ja elastības vajadzības nav apmierinātas, likvidējot tirgus šķēršļus un veicot esošās investīcijas, dalībvalstīm būtu jāspēj piemērot nefosilās elastības atbalsta shēmas, kas sastāv no maksājumiem par pieejamo nefosilās elastības jaudu. Turklāt dalībvalstīm, kuras jau piemēro jaudas mehānismu, būtu jāapsver iespēja veicināt nefosilās elastības, piemēram, pieprasījumreakcijas un enerģijas uzkrāšanas, līdzdalību, pārstrādājot kritērijus vai elementus, neskarot Regulas (ES) 2019/943 22. panta piemērošanu. Dalībvalstīm, kas jau piemēro jaudas mehānismu, vajadzētu būt arī iespējai piemērot nefosilā elastīguma atbalsta shēmas, ja minētās shēmas ir vajadzīgas, lai sasniegtu indikatīvo nacionālo mērķi attiecībā uz nefosilo elastību, jo īpaši pielāgojot savus jaudas mehānismus, lai turpinātu veicināt nefosilās elastības, piemēram, pieprasījumreakcijas un enerģijas uzkrāšanas, līdzdalību. Minētajām shēmām būtu jāaptver jaunas investīcijas nefosilā elastībā, tostarp investīcijas esošajos aktīvos, tostarp tajos, kuru mērķis ir turpināt attīstīt pieprasījumreakcijas elastību.

(48) Lai atbalstītu vides aizsardzības mērķus, CO_2 emisiju robežvērtība, kas noteikta Regulas (ES) 2019/943 22. panta 4. punktā, būtu jāuzskata par augšējo robežu. Tāpēc dalībvalstis varētu noteikt tehniskos veiktspējas standartus un

CO_2 emisiju ierobežojumus, kas ierobežo dalību jaudas mehānismos, atļaujot tikai elastīgas, no fosilajiem kurināmiem brīvas tehnoloģijas, kas pilnībā atbilst Komisijas 2022. gada 18. februāra paziņojumam "Pamatnostādnes par valsts atbalstu klimata, vides aizsardzības un enerģētikas pasākumiem", kuras mudina dalībvalstis jaudas mehānismos ieviest zaļos kritērijus.

(49) Tā kā nekoordinēti jaudas mehānismi var būtiski ietekmēt iekšējo elektroenerģijas tirgu, tīras enerģijas pakete ieviesa visaptverošu sistēmu, lai labāk novērtētu jaudas mehānismu nepieciešamību un uzlabotu to struktūru. Neraugoties uz nepieciešamību ierobežot konkurences un iekšējā tirgus kropļojumus, kā arī nodrošināt atbilstošu tiesisko regulējumu, jaudas mehānismiem var būt svarīga nozīme resursu pietiekamības nodrošināšanā, jo īpaši pārejā uz bezoglekļa sistēmu un saistībā ar energosistēmām, kuras savstarpēji nav pietiekami savienotas. Tāpēc, lai gan jaudas mehānismus vairs nebūtu jāuzskata par galējā līdzekļa pasākumiem, to nepieciešamība un modelis būtu periodiski jānovērtē, ņemot vērā mainīgo tiesisko regulējumu un tirgus apstākļus. Tomēr jaudas mehānismu pieņemšanas procedūra ir izrādījusies sarežģīta. Lai pievērstos potenciālajām iespējām racionalizēt un vienkāršot jaudas mehānisma pieteikšanas procesu, un lai nodrošinātu, ka dalībvalstis laikus var risināt bažas par pietiekamību, vienlaikus nodrošinot vajadzīgo kontroli, lai novērstu kaitējumu iekšējam tirgum, Komisijai būtu līdz 2025. gada 17. janvārim jāiesniedz sīki izstrādāts ziņojums, kurā tiek novērtētas šādas iespējas. Šajā sakarā Komisijai būtu jāpieprasa *ACER* attiecīgi grozīt Eiropas resursu pietiekamības novērtējuma metodiku atbilstoši piemērojamam procesam. Pēc apspriešanās ar dalībvalstīm Komisijai līdz 2025. gada 17. aprīlim būtu jāiesniedz priekšlikumi, lai attiecīgā gadījumā vienkāršotu jaudas mehānismu novērtēšanas procesu.

(50) Tīkla pieslēguma procedūrās jaunu elektroenerģijas ražošanas iekārtu un pieprasījuma iekārtu, jo īpaši atjaunojamās enerģijas staciju, pieslēgšana tīklam bieži kavējas. Viens no šādas kavēšanās iemesliem ir pieejamās tīkla jaudas trūkums investora izraudzītajā vietā, kas nozīmē, ka ir vajadzīgi tīkla paplašinājumi vai nostiprinājumi, lai iekārtas drošā veidā savienotu ar sistēmu. Jauna prasība elektroenerģijas sistēmu operatoriem gan pārvades, gan sadales līmenī publicēt un atjaunināt informāciju par jaudu, kas pieejama jauniem savienojumiem to darbības apgabalos, ļautu investoriem vieglāk piekļūt informācijai par tīkla jaudas pieejamību sistēmā un tādējādi paātrināt lēmumu pieņemšanu, kas savukārt paātrinātu nepieciešamo atjaunojamās enerģijas izvēršanu. Pārvades sistēmu operatoriem minētā informācija būtu regulāri, vismaz reizi mēnesī, jāatjaunina. Pārvades sistēmu operatoriem būtu arī jāpublicē kritēriji, ko izmanto, lai noteiktu pieejamās tīkla jaudas, piemēram, esošais pieprasījums un ražošanas jaudas, pieņēmumi, kas izdarīti, lai novērtētu papildu sistēmas lietotāju iespējamu turpmāku integrāciju, attiecīgā informācija par iespējamiem enerģijas samazinājumiem, un gaidāmās attiecīgās tīkla attīstības prognozes.

(51) Turklāt, lai risinātu problēmu, kas saistīta ar ilgo atbildes laiku uz pieprasījumiem par pieslēgumu tīklam, pārvades sistēmu operatoriem būtu jāsniedz skaidra un pārredzama informācija sistēmas lietotājiem par to pieslēguma pieprasījumu statusu un apstrādi. Pārvades sistēmu operatoriem šāda informācija būtu jāsniedz trīs mēnešu laikā no pieprasījuma iesniegšanas un būtu regulāri jāatjaunina, vismaz reizi ceturksnī.

(52) Tā kā Igaunija, Latvija un Lietuva vēl nav sinhronizētas ar Savienības elektroenerģijas sistēmu, tās saskaras ar ļoti specifiskām problēmām, organizējot balansēšanas tirgus un uz tirgu balstītu papildpakalpojumu iepirkumu. Lai gan sinhronizācijā notiek progress, viens no svarīgākajiem priekšnoteikumiem stabilai sinhronai sistēmas darbībai ir pietiekamu balansēšanas jaudas rezervju pieejamība frekvences regulēšanai. Tomēr, tā kā Baltijas valstis bija atkarīgas no Krievijas sinhronās frekvenču pārvaldības zonas, tās vēl nav bijušas spējīgas izveidot savu balansēšanas tirgu, kas būtu darbotiesspējīgs. Krievijas agresijas karš pret Ukrainu ir ievērojami palielinājis piegādes drošības risku, kas izriet no tā, ka nav izveidoti savi balansēšanas tirgi. Tāpēc Regulas (ES) 2019/943 6. panta 9., 10. un 11. punkta un Komisijas Regulas (ES) 2017/2195 ([22]) 41. panta 2. punkta prasības, kas paredzētas piemērošanai esošajiem balansēšanas tirgiem, vēl neatspoguļo situāciju Igaunijā, Latvijā un Lietuvā, jo īpaši tāpēc, ka balansēšanas tirgus attīstībai ir vajadzīgs laiks un jaunas investīcijas balansēšanas jaudā. Tādēļ Igaunijai, Latvijai un Lietuvai, atkāpjoties no minētajām prasībām, vajadzētu būt tiesīgām pārejas periodā noslēgt ilgāka termiņa finanšu līgumus par balansēšanas jaudas iepirkumu.

(53) Pārejas laikposmi Igaunijai, Latvijai un Lietuvai pēc sinhronizācijas būtu pakāpeniski jāatceļ pēc iespējas drīzāk un būtu jāizmanto, lai izstrādātu piemērotus tirgus instrumentus, kas piedāvā īstermiņa balansēšanas rezerves un citus neaizstājamus papildpakalpojumus, un to ilgumam nevajadzētu pārsniegt minētajam procesam nepieciešamo laiku.

([22]) Komisijas Regula (ES) 2017/2195 (2017. gada 23. novembris), ar ko izveido elektroenerģijas balansēšanas vadlīnijas (OV L 312, 28.11.2017., 6. lpp.).

(54) Baltijas valstis ir paredzēts sinhronizēt ar kontinentālās Eiropas sinhrono zonu ar vienu divķēžu līniju, kas savieno Poliju un Lietuvu. Pēc sinhronizācijas minētās līnijas jauda lielā mērā būs jāsaglabā uzticamības rezervēm negaidītas pārtrauces gadījumā Baltijas sistēmā un no tās izrietošu neparedzētu noviržu gadījumā. Pārvades sistēmu operatoriem būtu jāturpina piedāvāt maksimālo jaudu pārrobežu tirdzniecības vajadzībām, ievērojot darbības drošības robežvērtības un apsverot iespējamas bojājumsituācijas Polijas un Lietuvas sistēmās, tostarp tās, ko rada augstsprieguma līdzstrāvas līniju pārtrauces vai Baltijas valstu atvienošanās no kontinentālās Eiropas sinhronās zonas. Minētā starpsavienojuma specifiskā situācija būtu jāņem vērā, aprēķinot kopējo jaudu un bojājumsituācijas saskaņā ar Regulas (ES) 2019/943 16. panta 8. punktu.

(55) Jaudas mehānismiem vajadzētu būt atvērtiem visu to resursu dalībai, kuri spēj nodrošināt vajadzīgo tehnisko veiktspēju, ieskaitot ar gāzi darbināmas elektrostacijas, ar noteikumu, ka tās atbilst Regulas (ES) 2019/943 22. panta 4. punktā noteiktajai emisiju robežvērtība, kā arī visām valsts emisiju robežvērtībām vai citiem objektīviem vides kritērijiem, kurus dalībvalstis varētu vēlēties piemērot, lai paātrinātu pārkārtošanos, kas paredz atteikšanos no fosilā kurināmā.

(56) Lai atbalstītu vides aizsardzības mērķus, Regulas (ES) 2019/943 22. panta 4. punktā ir noteiktas prasības attiecībā uz CO_2 emisiju robežvērtībām jaudas mehānismiem. Tomēr pārejas laikā uz bezoglekļa sistēmu un laikā pēc enerģētikas krīzes dalībvalstis, kuras piemēro jaudas mehānismus, kas ir apstiprināti pirms 2019. gada 4. jūlija, izņēmuma kārtā un izmantojot to kā galējo līdzekli, būtu jāspēj uz ierobežotu laikposmu atkāpties no minētās CO_2 emisiju robežvērtības. Tomēr šāda atkāpe būtu jāattiecina tikai uz esošo ražošanas jaudu, kas sākusi komerciālu ražošanu pirms 2019. gada 4. jūlija, proti, pirms Regulas (ES) 2019/943 spēkā stāšanās dienas. Pieprasījumam piešķirt atkāpi būtu jāpievieno attiecīgās dalībvalsts ziņojums, kurā novērtēta atkāpes ietekme uz siltumnīcefekta gāzu emisijām un uz enerģētikas pārkārtošanu. Šādā ziņojumā būtu jāiekļauj arī plāns ar atskaites punktiem pārejai no tādas ražošanas jaudas līdzdalības jaudas mehānismos, kas neatbilst CO_2 emisiju robežvērtībām. Piešķirot atkāpi, būtu jāļauj dalībvalstīm organizēt iepirkuma procesus, kuriem joprojām ir jāatbilst visām Regulas (ES) 2019/943 IV nodaļas prasībām, izņemot tās, kas attiecas uz CO_2 emisiju robežvērtībām. Ražošanas jauda, kas neatbilst CO_2 emisiju robežvērtībām, nebūtu jāiegādājas ilgāk par vienu gadu un uz piegādes periodu, kas pārsniedz atkāpes darbības laiku. Pirms papildu iepirkuma procesa, kurā var piedalīties ražošanas jauda, kas neatbilst CO_2 emisiju robežvērtībām, būtu jārīko iepirkuma process, kura mērķis ir maksimāli palielināt tādas jaudas dalību, kas atbilst CO_2 emisiju robežvērtībām, tostarp nodrošinot, ka jaudas cenas pieaug pietiekami augstas, lai stimulētu investīcijas šādā jaudā.

(57) Komisijai šī regula būtu jāpārskata, lai nodrošinātu elektroenerģijas tirgus modeļa noturību krīzes laikā un tā spēju atbalstīt Savienības dekarbonizācijas mērķus, vēl vairāk uzlabot tirgus integrāciju un veicināt nepieciešamās investīcijas infrastruktūrā, kā arī EPL tirgus attīstību. Balstoties uz šādu pārskatīšanu, Komisijai būtu jāiesniedz visaptverošs ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei, attiecīgā gadījumā pievienojot tam leģislatīva akta priekšlikumu. Minētajā ziņojumā Komisijai jo īpaši būtu jānovērtē īstermiņa elektroenerģijas tirgu pašreizējās struktūras un darbības efektivitāte, kā arī to potenciālās nepilnības un iespējamie aizsardzības līdzekļi un rīki, kas piemērojami krīzes vai ārkārtas situācijās, un Savienības tiesiskā un finanšu regulējuma piemērotība sadales tīkliem. Minētajam ziņojumam būtu jāaptver arī spēja sasniegt atjaunojamai enerģijai un iekšējam enerģijas tirgum noteiktos Savienības mērķus un vienas vai vairāku EPL Savienības tirgus platformu izveides potenciāls un dzīvotspēja.

(58) Ciktāl kāds no šajā regulā paredzētajiem pasākumiem ir valsts atbalsts, noteikumi par šādiem pasākumiem neskar LESD 107. un 108. panta piemērošanu. Komisija ir kompetenta novērtēt valsts atbalsta saderību ar iekšējo tirgu.

(59) Šajā regulā paredzētie pasākumi neskar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2016/1011 ([23]) un (ES) Nr. 648/2012 ([24]) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/65/ES ([25]) piemērošanu.

([23]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/1011 (2016. gada 8. jūnijs) par indeksiem, ko izmanto kā etalonus finanšu instrumentos un finanšu līgumos vai ieguldījumu fondu darbības rezultātu mērīšanai, un ar kuru groza Direktīvu 2008/48/EK, Direktīvu 2014/17/ES un Regulu (ES) Nr. 596/2014 (OV L 171, 29.6.2016., 1. lpp.).

([24]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 648/2012 (2012. gada 4. jūlijs) par ārpusbiržas atvasinātajiem instrumentiem, centrālajiem darījumu partneriem un darījumu reģistriem (OV L 201, 27.7.2012., 1. lpp.).

([25]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/65/ES (2014. gada 15. maijs) par finanšu instrumentu tirgiem un ar ko groza Direktīvu 2002/92/EK un Direktīvu 2011/61/ES (OV L 173, 12.6.2014., 349. lpp.).

(60) Tādēļ Regulas (ES) 2019/942 un (ES) 2019/943 būtu attiecīgi jāgroza.

(61) Ņemot vērā to, ka šīs regulas mērķi, proti, uzlabot integrētā elektroenerģijas tirgus modeli, jo īpaši, lai novērstu nepamatoti augstas elektroenerģijas cenas, nevar pietiekami labi sasniegt atsevišķās dalībvalstīs, bet to var labāk sasniegt Savienības līmenī, Savienība var pieņemt pasākumus saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu šajā regulā paredz vienīgi tos pasākumus, kas vajadzīgi minētā mērķa sasniegšanai,

IR PIEŅĒMUSI ŠO REGULU.

1. pants

Grozījumi Regulā (ES) 2019/942

Regulu (ES) 2019/942 groza šādi:

1) regulas 2. pantu groza šādi:

a) punktā iekļauj šādu punktu:

"aa) iesniedz atzinumus un ieteikumus, kas adresēti vienotajai piešķiršanas platformai, kas izveidota saskaņā ar Komisijas Regulu (ES) 2016/1719 (*);

(*) Komisijas Regula (ES) 2016/1719 (2016. gada 26. septembris), ar ko izveido nākotnes jaudas piešķiršanas vadlīnijas (OV L 259, 27.9.2016., 42. lpp.).";

b) panta d) punktu aizstāj ar šādu:

"d) pieņem atsevišķus lēmumus par informācijas sniegšanu saskaņā ar 3. panta 2. punktu, 7. panta 2. punkta b) apakšpunktu un 8. panta c) punktu; par metodikas un noteikumu apstiprināšanu saskaņā ar 4. panta 4. punktu, 5. panta 2., 3. un 4. punktu; par tirdzniecības zonu izvērtēšanu, kā minēts 5. panta 7. punktā; par tehniskiem jautājumiem, kā minēts 6. panta 1. punktā; par arbitrāžu starp regulatoriem saskaņā ar 6. panta 10. punktu; saistībā ar reģionālajiem koordinācijas centriem, kā minēts 7. panta 2. punkta a) apakšpunktā; par metodiku, aprēķinu un tehnisko specifikāciju apstiprināšanu un grozīšanu, kā minēts 9. panta 1. punktā; par metodiku apstiprināšanu un grozīšanu, kā minēts 9. panta 3. punktā; par atbrīvojumiem, kā minēts 10. pantā; par infrastruktūru, kā minēts 11. panta d) punktā; par jautājumiem, kas saistīti ar vairumtirgus integritāti un pārredzamību, ievērojot 12. pantu,; un par tādu *ENTSO-E* un ES SSO struktūras kopīga priekšlikuma apstiprināšanu un grozīšanu attiecībā uz datu veidu un formātu un metodiku, kura saistīta ar analīzi, kas jāsniedz par elastības vajadzībām, ievērojot 5. panta 9. punktu.";

2) regulas 3. panta 2. punktā iekļauj šādu daļu:

"Šo punktu piemēro arī vienotajai piešķiršanas platformai, kas izveidota saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1719.";

3) regulas 4. pantam pievieno šādu punktu:

"9. Šā panta 6., 7. un 8. punktu piemēro arī vienotajai piešķiršanas platformai, kas izveidota saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1719.";

4) regulas 5. pantu groza šādi:

a) panta 8. punktā iekļauj šādu daļu:

"*ACER* pārrauga arī vienoto piešķiršanas platformu, kas izveidota saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1719.";

b) pievieno šādu punktu:

"9. Ievērojot Regulas (ES) 2019/943 19.e panta 6. punktu, *ACER* apstiprina un vajadzības gadījumā groza *ENTSO-E* un ES SSO struktūras kopīgo priekšlikumu attiecībā uz datu veidu un formātu un metodiku, kura saistīta ar analīzi, kas jāsniedz par elastības vajadzībām.";

5) regulas 6. panta 9. punktu aizstāj ar šādu:

"9. *ACER* sniedz atzinumus attiecīgajai regulatīvajai iestādei un Komisijai, ievērojot Regulas (ES) 2019/943 8. panta 1. b punktu un 16. panta 3. punktu.";

6) regulas 15. pantu groza šādi:

a) panta 4. punktam pievieno šādu daļu:

"Pēc novērtējuma, kas veikts, ievērojot Regulas (ES) 2019/943 7.a panta 7. punktu *ACER* izdod ziņojumu par ietekmi uz Savienības elektroenerģijas tirgu, ko rada maksimumslodzes ierobežošanas produktu izmantošana krīzes laikā, un ziņojumu, kurā, ievērojot minētās regulas 7.a panta 8. punktu, novērtēta maksimumslodzes ierobežošanas produktu izstrādes ietekme uz Savienības elektroenerģijas tirgu parastos tirgus apstākļos.";

b) pantam pievieno šādu punktu:

"5. Ievērojot Regulas (ES) 2019/943 19.e panta 7. punktu, *ACER* izdod ziņojumu, kurā analizē valsts ziņojumus par aplēstajām elastības vajadzībām un sniedz ieteikumus par pārrobežu nozīmes jautājumiem saistībā ar tādas regulatīvās iestādes vai citas iestādes vai struktūras konstatējumiem, kuru izraudzījusies dalībvalsts.".

2. pants

Grozījumi Regulā (ES) 2019/943

Regulu (ES) 2019/943 groza šādi:

1) regulas 1. pantu groza šādi:

a) panta a) un b) punktu aizstāj ar šādiem:

"a) noteikt pamatus, lai efektīvi sasniegtu Enerģētikas savienības mērķus un mērķi – ne vēlāk kā līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti –, jo īpaši lai efektīvi sasniegtu līdz 2030. gadam noteiktā klimata un enerģētikas politikas satvara mērķus, radot apstākļus, kuros tiek doti tirgus signāli lielākai efektivitātei, augstākam atjaunojamās enerģijas īpatsvaram, piegādes drošībai, elastīgumam, sistēmas integrācijai ar daudzu un dažādu enerģijas nesēju starpniecību, ilgtspējai, dekarbonizācijai un inovācijai;

b) noteikt pamatprincipus labi funkcionējošiem, integrētiem elektroenerģijas tirgiem, kas visiem resursu nodrošinātājiem un elektroenerģijas lietotājiem paredz nediskriminējošu piekļuvi tirgum, ļauj attīstīt elektroenerģijas regulētā tirgū netirgotu nākotnes līgumu tirgus, lai ļautu piegādātājiem un patērētājiem nodrošināties vai aizsargāt sevi pret elektroenerģijas cenu svārstīguma risku nākotnē, spēcina un aizsargā patērētājus, nodrošina konkurētspēju globālā tirgū, uzlabo piegādes drošību un elastību, izmantojot pieprasījumreakciju, enerģijas uzkrāšanu un citus nefosilas elastības risinājumus, nodrošina energoefektivitāti, atvieglo izkliedētā pieprasījuma un piedāvājuma agregēšanu, un radīt apstākļus tirgu un nozaru integrēšanai un tirgbalstītas atlīdzības saņemšanai par elektroenerģiju, kas saražota no atjaunojamās enerģijas;";

b) pantam pievieno šādus punktus:

"e) atbalstīt ilgtermiņa investīcijas atjaunojamās enerģijas ražošanā, elastībā un tīklos, lai ļautu patērētājiem nodrošināt sev cenas ziņā pieņemamus enerģijas rēķinus un samazināt to atkarību no īstermiņa elektroenerģijas tirgus cenu svārstībām, jo īpaši no fosilā kurināmā cenām vidējā termiņā un ilgtermiņā;

f) noteikt satvaru, kura nolūks ir pieņemt pasākumus elektroenerģijas cenu krīzes pārvarēšanai.";

2) regulas 2. pantu groza šādi:

a) panta 22. punktu aizstāj ar šādu:

"22) "jaudas mehānisms" ir pasākums, ar ko nodrošina nepieciešamā resursu pietiekamības līmeņa sasniegšanu, atlīdzinot resursus par to pieejamību, izņemot pasākumus, kas saistīti ar papildpakalpojumiem vai pārslodzes vadību;";

b) pantam pievieno šādus punktus:

"72) "maksimumstunda" ir stunda, kurā, pamatojoties uz pārvades sistēmu operatoru un – attiecīgā gadījumā – NETO prognozēm, paredzams, ka bruto elektroenerģijas patēriņš vai tās elektroenerģijas bruto patēriņš, kas saražota no avotiem, kuri nav atjaunojamie energoresursi, vai nākamās dienas tirgus elektroenerģijas vairumtirdzniecības cena būs visaugstākā, ņemot vērā starpzonu apmaiņu;

73) "maksimumslodzes ierobežošana" ir tirgus dalībnieku spēja pēc sistēmas operatora pieprasījuma samazināt elektroenerģijas patēriņu no tīkla maksimumstundās;

74) "maksimumslodzes ierobežošanas produkts" ir tirgū balstīts produkts, ar kura palīdzību tirgus dalībnieki sistēmas operatoriem var nodrošināt maksimumslodzes ierobežošanu;

75) "reģionāls virtuāls centrs" ir nefizisks reģions, kas aptver vairāk nekā vienu tirdzniecības zonu, kam atsauces cenu nosaka, pamatojoties uz metodiku;

76) "divvirzienu cenu starpības līgums" ir līgums starp elektroenerģijas ražošanas ietaises operatoru un partneri, parasti publisku struktūru, kas nodrošina gan minimālās atlīdzības aizsardzību, gan pārmērīgas atlīdzības ierobežojumu;

77) "elektroenerģijas pirkuma līgums" jeb "EPL" ir līgums, saskaņā ar kuru fiziska vai juridiska persona piekrīt iepirkt elektroenerģiju no elektroenerģijas ražotāja, pamatojoties uz tirgus principiem;

78) "specializēta mērierīce" ir ierīce, kas savienota ar aktīvu vai iegulta tajā un nodrošina pieprasījumreakcijas vai elastības pakalpojumus elektroenerģijas tirgū vai sistēmu operatoriem;

79) "elastība" ir elektroenerģijas sistēmas spēja pielāgoties ražošanas un patēriņa modeļu mainībai un tīkla pieejamībai relevantos tirgus laikposmos.";

3) regulas 7. pantu groza šādi:

a) panta 1. punktu aizstāj ar šādu:

"1. Pārvades sistēmu operatori un NETO kopīgi organizē integrēto nākamās dienas un tekošās dienas tirgu vadību saskaņā ar Regulu (ES) 2015/1222. Pārvades sistēmu operatori un NETO sadarbojas Savienības līmenī vai, kur tas ir lietderīgāk, reģionālā mērogā, lai maksimizētu Savienības elektroenerģijas nākamās dienas un tekošās dienas tirdzniecības efektivitāti un rezultativitāti. Pienākums sadarboties neskar Savienības konkurences tiesību aktu piemērošanu. Regulatīvās iestādes, ievērojot Direktīvas (ES) 2019/944 59. pantu, un *ACER*, ievērojot Regulas (ES) 2019/942 4. un 8. pantu, īsteno pārvades sistēmas operatoru un NETO regulatīvo uzraudzību attiecībā uz to funkcijām, kas saistītas ar elektroenerģijas tirdzniecību, un uz tiem attiecas pienākumi attiecībā uz pārredzamību un efektīvu uzraudzību, kas vērsta pret manipulācijām tirgū, kā noteikts attiecīgajos Regulas (ES) Nr. 1227/2011 noteikumos";

b) panta 2. punktu groza šādi:

i) punkta c) apakšpunktu aizstāj ar šādiem:

"c) maksimizē visu tirgus dalībnieku iespējas piedalīties starpzonu un intrazonālā tirdzniecībā nediskriminējošā veidā un pēc iespējas tuvāk reāllaikam starp un visās tirdzniecības zonās;

ca) jāorganizē tā, lai visu laiku nodrošinātu likviditātes koplietošanu starp visiem NETO gan starpzonu, gan intrazonālai tirdzniecībai. Nākamās dienas tirgū, sākot ar vienu stundu pirms tirgus slēgšanas laika līdz pēdējam brīdim, kad ir atļauta nākamās dienas tirdzniecība, NETO visus nākamās dienas produktu pasūtījumus un tādu produktu pasūtījumus, kuriem ir tādi paši raksturlielumi, iesniedz vienotajai nākamās dienas tirgus sasaistīšanai, no vienas puses, un neorganizē tirdzniecību ar nākamās dienas produktiem vai produktiem, kuriem ir tādi paši raksturlielumi, ārpus vienotas nākamās dienas tirgus sasaistīšanas, no otras puses. Attiecībā uz tekošās dienas tirgu no vienotas tekošās dienas tirgus sasaistīšanas tirgus atvēršanas laika līdz pēdējam brīdim, kad attiecīgajā tirdzniecības zonā ir atļauta tekošās dienas tirdzniecība, NETO visus tekošās dienas produktu pasūtījumus un tādu produktu pasūtījumus, kuriem ir tādi paši raksturlielumi, iesniedz vienotajai tekošās dienas tirgus sasaistīšanai, no vienas puses, un neorganizē tirdzniecību ar tekošās dienas produktiem vai produktiem, kuriem ir tādi paši raksturlielumi, ārpus tekošās dienas tirgus sasaistīšanas, no otras puses. Minētos pienākumus piemēro NETO, uzņēmumiem, kuri tieši vai netieši kontrolē NETO, un uzņēmumiem, kurus tieši vai netieši kontrolē NETO;";

ii) punkta f) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

"f) ir pārredzami un – attiecīgā gadījumā – piedāvā ražošanas vienību informāciju, vienlaikus aizsargājot sensitīvas komercinformācijas konfidencialitāti un nodrošinot tirdzniecības anonimitāti;";

4) iekļauj šādus pantus:

"7.a pants

Maksimumslodzes ierobežošanas produkts

1. Ja saskaņā ar Direktīvas (ES) 2019/944 66.a pantu ir izsludināta reģionāla vai Savienības mēroga elektroenerģijas cenu krīze, dalībvalstis var pieprasīt sistēmu operatoriem ierosināt maksimumslodzes ierobežošanas produkta iepirkumu, lai panāktu elektroenerģijas pieprasījuma samazināšanos maksimumstundās. Šāds iepirkums nepārsniedz termiņu, kas noteikts saskaņā ar Direktīvas (ES) 2019/944 66.a panta 1. punktu pieņemtajā īstenošanas lēmumā.

2. Ja tiek iesniegts pieprasījums, ievērojot 1. punktu, sistēmas operatori pēc apspriešanās ar ieinteresētajām personām iesniedz attiecīgās dalībvalsts regulatīvajai iestādei apstiprināšanai priekšlikumu, kurā izklāstīta maksimumslodzes ierobežošanas produkta iepirkuma un aktivizēšanas dimensionēšana un nosacījumi.

3. Attiecīgā regulatīvā iestāde 2. punktā minēto maksimumslodzes ierobežošanas produkta priekšlikumu novērtē no tā aspekta, kā tiek panākta elektroenerģijas pieprasījuma un ietekmes uz elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenu samazināšanās maksimumstundās. Minētajā novērtējumā ņem vērā, ka maksimumslodzes ierobežošanas produkts nedrīkst nepamatoti kropļot elektroenerģijas tirgu darbību un nedrīkst kļūt par iemeslu tam, ka pieprasījumreakcijas pakalpojumi tiek pārorientēti uz maksimumslodzes ierobežošanas produktiem. Pamatojoties uz minēto novērtējumu, regulatīvā iestāde var pieprasīt sistēmas operatoram savu priekšlikumu grozīt.

4. Šā panta 2. punktā minētais maksimumslodzes ierobežošanas produkta priekšlikums atbilst šādām prasībām:

a) maksimumslodzes ierobežošanas produkta dimensionēšana:

i) dimensionēšanas pamatā ir analīze par vajadzību pēc papildu pakalpojuma, lai nodrošinātu piegādes drošību, neapdraudot tīkla stabilitāti, par tā ietekmi uz tirgu un par tā paredzamajām izmaksām un ieguvumiem;

ii) dimensionēšanā ņem vērā pieprasījuma prognozi, prognozi par elektroenerģiju, kas saražota no atjaunojamās enerģijas, prognozi par citiem elastības avotiem sistēmā, piemēram, enerģijas uzkrāšanu, un ietekmi, ko uz vairumtirdzniecības cenām rada tas, ka nav veikta dispečēšana; un

iii) dimensionēšanu ierobežo tā, lai nodrošinātu, ka prognozētās izmaksas nepārsniedz maksimumslodzes ierobežošanas produkta paredzamos ieguvumus;

b) maksimumslodzes ierobežošanas produkta iepirkuma pamatā ir objektīvi, pārredzami, tirgū balstīti un nediskriminējoši kritēriji, tas attiecas tikai uz pieprasījumreakciju un neliedz iespēju līdzdalīgiem aktīviem piekļūt citiem tirgiem;

c) maksimumslodzes ierobežošanas produkta iepirkumu veic, izmantojot konkurenci veicinošu konkursa procedūru, kura var būt nepārtraukta un kurā uzvarētāja izraudzīšanās ir balstīta uz solījumu ar viszemāko cenu, kas izpilda iepriekš noteiktus tehniskos un vides kritērijus, un tas nodrošina lietotāju efektīvu līdzdalību tieši vai agregēšanas ceļā;

d) minimālais solījuma apjoms nav lielāks par 100 kW, arī agregēšanas ceļā;

e) līgumus par maksimumslodzes ierobežošanas produktu slēdz ne agrāk kā nedēļu pirms tā aktivizēšanas;

f) maksimumslodzes ierobežošanas produkta aktivizēšana nesamazina starpzonu jaudu;

g) maksimumslodzes ierobežošanas produktu aktivizē pirms nākamās dienas tirgus laikposma vai tā ietvaros, un to var darīt, pamatojoties uz iepriekš noteiktu elektroenerģijas cenu;

h) maksimumslodzes ierobežošanas produkta aktivizēšana nenozīmē tādas fosilajos kurināmajos balstītas ražošanas sākšanu, kas atrodas aiz uzskaites punkta, nolūkā izvairīties no siltumnīcefekta gāzu emisiju palielināšanās.

5. Faktisko patēriņa samazinājumu, kas rodas, aktivizējot maksimumslodzes ierobežošanas produktu, mēra attiecībā pret bāzlīniju, kas atspoguļo paredzamo elektroenerģijas patēriņu bez maksimumslodzes ierobežošanas produkta aktivizēšanas. Ja sistēmas operators iepērk maksimumslodzes ierobežošanas produktu, minētais operators pēc apspriešanās ar tirgus dalībniekiem izstrādā bāzlīnijas metodiku, attiecīgā gadījumā ņem vērā īstenošanas aktus, kas pieņemti, ievērojot 59. panta 1. punkta e) apakšpunktu, un iesniedz to attiecīgajai regulatīvajai iestādei apstiprināšanai.

6. Attiecīgā regulatīvā iestāde apstiprina sistēmu operatoru, kuri vēlas iepirkt maksimumslodzes ierobežošanas produktu, priekšlikumu un bāzlīnijas metodiku, ko tie iesnieguši saskaņā ar 2. un 5. punktu, vai pieprasa sistēmu operatoriem grozīt priekšlikumu vai bāzlīnijas metodiku, ja minētais priekšlikums vai minētā metodika neatbilst 2., 4. un 5. punktā noteiktajām prasībām.

7. Sešus mēnešus pēc reģionālas vai Savienības mēroga elektroenerģijas cenu krīzes, kā minēts 1. punktā, beigām *ACER* pēc apspriešanās ar ieinteresētajām personām novērtē, kāda ir maksimumslodzes ierobežošanas produktu izmantošanas ietekme uz Savienības elektroenerģijas tirgu. Minētajā novērtējumā ņem vērā, ka maksimumslodzes ierobežošanas produkti nedrīkst nepamatoti kropļot elektroenerģijas tirgu darbību un nedrīkst kļūt par iemeslu tam, ka pieprasījumreakcijas pakalpojumi tiek pārorientēti uz maksimumslodzes ierobežošanas produktiem. *ACER* var sniegt ieteikumus, ko regulatīvās iestādes ņem vērā, kad tās veic novērtējumu, ievērojot 3. punktu.

8. Līdz 2025. gada 30. jūnijam *ACER* pēc apspriešanās ar ieinteresētajām personām novērtē, kāda ir maksimumslodzes produktu izstrādes ietekme uz Savienības elektroenerģijas tirgu parastos tirgus apstākļos. Minētajā novērtējumā ņem vērā, ka maksimumslodzes ierobežošanas produkti nedrīkst nepamatoti kropļot elektroenerģijas tirgu darbību un nedrīkst kļūt par iemeslu tam, ka pieprasījumreakcijas pakalpojumi tiek pārorientēti uz maksimumslodzes ierobežošanas produktiem. Pamatojoties uz minēto novērtējumu, Komisija var iesniegt tiesību akta priekšlikumu, ar ko šo regulu groza, lai ieviestu maksimumslodzes ierobežošanas produktus ārpus reģionālas vai Savienības mēroga elektroenerģijas cenu krīzes situācijām.

7.b pants

Specializēta mērierīce

1. Neskarot Direktīvas (ES) 2019/944 19. pantu, pārvades sistēmu operatori, sadales sistēmu operatori un attiecīgie tirgus dalībnieki, to vidū arī neatkarīgi agregatori, ar galalietotāja piekrišanu var izmantot datus no specializētam mērierīcēm pieprasījumreakcijas un elastības pakalpojumu novērošanas un norēķinu vajadzībām, tostarp no enerģijas uzkrāšanas iekārtām.

Šā panta nolūkos specializētu mērierīču datu izmantošana atbilst Direktīvas (ES) 2019/944 23. un 24. pantam un citiem attiecīgiem Savienības tiesību aktiem, tostarp datu aizsardzības un privātuma tiesību jomā, jo īpaši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (ES) 2016/679 (*). Ja šādus datus izmanto pētniecības nolūkos, informācija tiek agregēta un anonimizēta.

2. Ja galalietotājam nav uzstādīts viedskaitītājs vai ja galalietotāja viedskaitītājs nesniedz datus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu pieprasījumreakcijas vai elastības pakalpojumus, tostarp ar neatkarīga agregatora starpniecību, pārvades sistēmu operatori un sadales sistēmu operatori pieņem datus no specializētas mērierīces, ja tāda ir pieejama, par pieprasījumreakcijas un elastības pakalpojumu norēķiniem, tostarp no enerģijas uzkrāšanas, un nediskriminē minēto galalietotāju elastības pakalpojumu iepirkšanā. Minēto pienākumu piemēro ar nosacījumu, ka tiek ievēroti noteikumi un prasības, ko dalībvalstis noteikušas, ievērojot 3. punktu.

3. Dalībvalstis nosaka noteikumus un prasības specializētas mērierīces datu validācijas procesam, lai pārbaudītu un nodrošinātu attiecīgo datu kvalitāti un konsekvenci, un sadarbspēju saskaņā ar Direktīvas (ES) 2019/944 23. un 24. pantu un citiem attiecīgiem Savienības tiesību aktiem.

(*) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula), (OV L 119, 4.5.2016., 1. lpp.).";

5) regulas 8. pantu groza šādi:

a) panta 1. punktu aizstāj ar šādu:

"1. NETO atļauj tirgus dalībniekiem tirgoties ar enerģiju pēc iespējas tuvu reāllaikam un vismaz līdz tekošās dienas starpzonu jaudas tirgus slēgšanas laikam. No 2026. gada 1. janvāra tekošās dienas starpzonu tirgus slēgšanas laiks nav vairāk kā 30 minūtes pirms reāllaika.

1.a Attiecīgā regulatīvā iestāde pēc attiecīgā pārvades sistēmas operatora pieprasījuma var līdz 2029. gada 1. janvārim piešķirt atkāpi no 1. punktā noteiktās prasības. Pārvades sistēmas operators pieprasījumu iesniedz attiecīgajai regulatīvajai iestādei. Minētajā pieprasījumā iekļauj:

a) ietekmes novērtējumu, kurā ņemtas vērā atsauksmes no NETO un attiecīgajiem tirgus dalībniekiem, kurā parādīta šāda pasākuma negatīvā ietekme uz piegādes drošību valsts elektrosistēmā, izmaksu efektivitāti, tostarp attiecībā uz esošajām balansēšanas platformām saskaņā ar Regulu (ES) 2017/2195, atjaunojamās enerģijas integrāciju un uz siltumnīcefekta gāzu emisijām; un

b) rīcības plānu, ar ko ir iecerēts līdz 2029. gada 1. janvārim tekošās dienas starpzonu tirgus slēgšanas laiku saīsināt līdz 30 minūtēm pirms reāllaika.

1.b Regulatīvā iestāde pēc attiecīgā pārvades sistēmas operatora pieprasījuma var piešķirt turpmāku atkāpi no 1. punktā noteiktās prasības uz laiku līdz divarpus gadiem no dienas, kad beidzas 1.a punktā minētais laikposms. Attiecīgais pārvades sistēmas operators līdz 2028. gada 30. jūnijam pieprasījumu iesniedz attiecīgajai regulatīvajai iestādei, *ENTSO-E* un *ACER*. Minētajā pieprasījumā iekļauj:

a) jaunu ietekmes novērtējumu, kurā ņemtas vērā atsauksmes no tirgus dalībniekiem un NETO un kurš pamato nepieciešamību pēc turpmākas atkāpes, pamatojoties uz riskiem piegādes drošībai valsts elektrosistēmā, izmaksu efektivitāti, atjaunojamās enerģijas integrāciju un siltumnīcefekta gāzu emisijām; un

b) pārskatītu rīcības plānu, kurš paredz līdz datumam, par kuru tiek prasīts pagarinājums, un ne vēlāk kā atkāpei pieprasītajā datumā, saīsināt tekošās dienas starpzonu tirgus slēgšanas laiku līdz 30 minūtēm pirms reāllaika.

ACER sešu mēnešu laikā pēc šādas atkāpes pieprasījuma saņemšanas sniedz atzinumu par turpmākās atkāpes pārrobežu ietekmi. Attiecīgā regulatīvā iestāde minēto atzinumu ņem vērā, pirms tā pieņem lēmumu par pieprasījumu piešķirt turpmāku atkāpi.

1.c Līdz 2027. gada 1. decembrim Komisija pēc apspriešanās ar NETO, *ENTSO-E*, *ACER* un attiecīgajām ieinteresētajām personām iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojumu, kurā novērtēta ietekme, ko rada starpzonu tirgus slēgšanas laika saīsināšanas īstenošana, kura noteikta, ievērojot šo pantu, izmaksas un ieguvumi, iespējas un praktiski risinājumi virzībā uz laika saīsināšanu vēl lielākā mērā, lai tirgus dalībnieki varētu tirgoties ar enerģiju iespējami tuvu reāllaikam. Ziņojumā aplūko ietekmi uz elektroenerģijas sistēmas drošību, izmaksu efektivitāti, ieguvumus saistībā ar atjaunojamās enerģijas integrāciju un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu.";

b) panta 3. punktu aizstāj ar šādu:

"3. NETO nodrošina produktus tirdzniecībai nākamās dienas un tekošās dienas tirgos, kuri ir pietiekami nelieli – ar minimālo solījuma apjomu 100 kW vai mazāk –, lai nodrošinātu sekmīgu pieprasījumreakcijas, enerģijas uzkrāšanas un maza mēroga atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanas iesaisti, tostarp arī lietotāju tiešu iesaisti, kā arī agregēšanas ceļā.";

6) regulas 9. pantu aizstāj ar šādu:

"9. pants

Regulētā tirgū netirgotu nākotnes līgumu tirgi

1. Saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1719 pārvades sistēmu operatori izdod ilgtermiņa pārvades tiesības vai ievieš līdzvērtīgus pasākumus, kas ļauj tirgus dalībniekiem, tostarp atjaunojamo enerģiju izmantojošu elektroenerģijas ražošanas ietaišu īpašniekiem, nodrošināties pret cenas riskiem, ja vien kompetento regulatīvo iestāžu veiktajā regulētā tirgū netirgotu nākotnes līgumu tirgu novērtējumā attiecībā uz tirdzniecības zonu robežām netiek konstatēts, ka attiecīgajās tirdzniecības zonās ir pietiekamas nodroses iespējas.

2. Ilgtermiņa pārvades tiesības piešķir regulāri, pārredzami, balstoties tirgū un bez diskriminācijas, izmantojot vienotu piešķiršanas platformu. Ilgtermiņa starpzonu jaudas piešķiršanas biežums un termiņi atbalsta Savienības regulētā tirgū netirgotu nākotnes līgumu tirgu efektīvu darbību.

3. Savienības regulētā tirgū netirgotu nākotnes līgumu tirgu modelis ietver rīkus, kas vajadzīgi, lai uzlabotu tirgus dalībnieku spēju nodrošināties pret cenas riskiem iekšējā elektroenerģijas tirgū.

4. Līdz 2026. gada 17. janvārim Komisija pēc apspriešanās ar attiecīgajām ieinteresētajām personām veic novērtējumu tam, kāda ir iespējamo pasākumu ietekme nolūkā sasniegt 3. punktā minēto mērķi. Minētajā ietekmes novērtējumā cita starpā ir aptverts turpmākais:

a) iespējamās izmaiņas ilgtermiņa pārvades tiesību piešķiršanas biežumā;

b) iespējamās izmaiņas ilgtermiņa pārvades tiesību termiņos, jo īpaši termiņos, kas pagarināti līdz vismaz trim gadiem;

c) iespējamās izmaiņas ilgtermiņa pārvades tiesību raksturā;

d) veidi, kā stiprināt sekundāro tirgu; un

e) reģionālu virtuālu centru iespējama izveide regulētā tirgū netirgotu nākotnes līgumu tirgiem.

5. Attiecībā uz reģionāliem virtuāliem centriem regulētā tirgū netirgotu nākotnes līgumu tirgiem, ietekmes novērtējumā, ko veic, ievērojot 4. punktu, ir aptverts turpmākais:

a) reģionālu virtuālo centru adekvātais ģeogrāfiskais tvērums, tostarp tirdzniecības zonas, kas minētos centrus veidotu, un to tirdzniecības zonu specifiskā situācija, kuras pieder diviem vai vairākiem virtuālajiem centriem, nolūkā panākt maksimālu cenas korelāciju starp atsauces cenām un cenām tirdzniecības zonās, kuras veido reģionālus virtuālos centrus;

b) tas, kādā līmenī ir nodrošināti dalībvalstu elektrotīklu starpsavienojumi, jo īpaši tajās dalībvalstīs, kuras nesasniedz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2018/1999 (*) 4. punkta d) punkta 1) apakšpunktā 2020. un 2030. gadam noteiktos elektrotīklu starpsavienojumu mērķrādītājus;

c) metodiku atsauces cenu aprēķināšanai reģionālajiem virtuālajiem centriem regulētā tirgū netirgotu nākotnes līgumu tirgiem nolūkā panākt maksimālu cenas korelāciju starp atsauces cenu un to tirdzniecības zonu cenām, kuras veido reģionālovirtuālo centru;

d) iespēju tirdzniecības zonām veidot vairāk nekā vienu reģionālo virtuālo centru;

e) veidus, kā maksimāli palielināt tirdzniecības iespējas attiecībā uz nodroses produktiem, piesaistot reģionālos virtuālos centrus regulētā tirgū netirgotu nākotnes līgumu tirgiem, kā arī ilgtermiņa pārvades tiesībām no tirdzniecības zonām uz reģionāliem virtuāliem centriem;

f) veidus, kā nodrošināt to, ka 2. punktā minētā vienotā piešķiršanas platforma piedāvā ilgtermiņa pārvades tiesību piešķiršanu un veicina to tirdzniecību;

g) iepriekš pastāvošu starpvaldību nolīgumu ietekmi un no tiem izrietošajām tiesībām.

6. Pamatojoties uz šā panta 4. punktā minētā ietekmes novērtējuma rezultātiem, Komisija līdz 2026. gada 17. jūlijam pieņem īstenošanas aktu, lai sīkāk precizētu pasākumus un rīkus šā panta 3. punktā minēto mērķu sasniegšanai un minēto pasākumu un tīklu precīzas iezīmes. Minēto īstenošanas aktu pieņem saskaņā ar pārbaudes procedūru, kas minēta 67. panta 2. punktā.

7. Vienotā piešķiršanas platforma, kas izveidota saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1719, funkcionē kā struktūra, kas pārvades sistēmu operatoru vārdā piedāvā ilgtermiņa pārvades tiesību piešķiršanu un veicina to tirdzniecību. Tai ir juridiskā forma, kas minēta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2017/1132 (**) II pielikumā.

8. Ja kompetentā regulatīvā iestāde uzskata, ka tirgus dalībniekiem nav pieejamas pietiekamas nodroses iespējas, tā pēc apspriešanās ar kompetentajām iestādēm, kas izraudzītas, ievērojot Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/65/ES (***) 67. pantu, un ja regulētā tirgū netirgotu nākotnes līgumu tirgi attiecas uz finanšu instrumentiem, kā definēts minētās direktīvas 4. panta 1. punkta 15. apakšpunktā, tā drīkst pieprasīt elektroenerģijas biržām vai pārvades sistēmu operatoriem īstenot papildu pasākumus, piemēram, tirgus veidošanas darbības, lai uzlabotu regulētā tirgū netirgotu nākotnes līgumu tirgu likviditāti.

9. Ievērojot Savienības konkurences tiesību aktus un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 648/2012 (****) un (ES) Nr. 600/2014 (*****) un Direktīvu 2014/65/ES, tirgus operatori var izstrādāt nākotnes nodroses produktus, tostarp ilgtermiņa nākotnes nodroses produktus, lai tirgus dalībniekiem, tostarp atjaunojamos energoresursus izmantojošu elektroenerģijas ražošanas ietaišu īpašniekiem, dotu iespēju pienācīgi nodrošināties pret cenu svārstību radītajiem finanšu riskiem. Dalībvalstis neprasa, lai šādi nodroses darījumi ietvertu tikai darījumus dalībvalstī vai tirdzniecības zonā.

(*) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1999 (2018. gada 11. decembris) par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 663/2009 un (EK) Nr. 715/2009, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 94/22/EK, 98/70/EK, 2009/31/EK, 2009/73/EK, 2010/31/ES, 2012/27/ES un 2013/30/ES, Padomes Direktīvas 2009/119/EK un (ES) 2015/652 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 525/2013 (OV L 328, 21.12.2018., 1. lpp.).

(**) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/1132 (2017. gada 14. jūnijs) attiecībā uz sabiedrību tiesību dažiem aspektiem (OV L 169, 30.6.2017., 46. lpp.).

(***) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/65/ES (2014. gada 15. maijs) par finanšu instrumentu tirgiem un ar ko groza Direktīvu 2002/92/EK un Direktīvu 2011/61/ES (OV L 173, 12.6.2014., 349. lpp.).

(****) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 648/2012 (2012. gada 4. jūlijs) par ārpusbiržas atvasinātajiem instrumentiem, centrālajiem darījumu partneriem un darījumu reģistriem (OV L 201, 27.7.2012., 1. lpp.).

(*****) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 600/2014 (2014. gada 15. maijs) par finanšu instrumentu tirgiem un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012 (OV L 173, 12.6.2014., 84. lpp.).";

7) regulas 18. pantu groza šādi:

a) panta 2. un 3. punktu aizstāj ar šādiem:

"2. Tarifu metodikas:

a) atspoguļo pārvades sistēmu operatoru un sadales sistēmu operatoru fiksētās izmaksas un ņem vērā gan kapitāla, gan darbības izdevumus, lai pārvades sistēmu operatoriem un sadales sistēmu operatoriem nodrošinātu pienācīgus stimulus gan īstermiņā, gan ilgtermiņā, tostarp apsteidzošas investīcijas, nolūkā palielināt efektivitāti, tostarp energoefektivitāti;

b) veicina tirgus integrāciju, atjaunojamās enerģijas integrāciju un piegādes drošību;

c) atbalsta elastības pakalpojumu izmantošanu un dod iespēju izmantot elastīgus pieslēgumus;

d) veicina efektīvas un savlaicīgas investīcijas, tostarp risinājumus esošā tīkla optimizēšanai;

e) veicina enerģijas uzkrāšanu, pieprasījumreakciju un saistītas pētniecības darbības;

f) palīdz sasniegt integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos izvirzītos mērķus, mazināt ietekmi uz vidi un veicināt akceptēšanu no sabiedrības puses; un

g) veicina inovāciju patērētāju interesēs tādās jomās kā digitalizācija, elastības pakalpojumi un starpsavienojumi, jo īpaši, lai izstrādātu infrastruktūru, kas vajadzīga nolūkā sasniegt 2030. gadam nosprausto minimālo elektrotīklu starpsavienojumu mērķrādītāju, kas noteikts Regulas (ES) 2018/1999 4. panta d) punkta 1. apakšpunktā.

3. Ja vajadzīgs, ražotājiem vai galalietotājiem, vai abiem minētajiem piemēroto tarifu līmenis nodrošina ar lokalizāciju saistītus investīciju signālus Savienības līmenī, piemēram, stimulus, kuros izmanto tarifu struktūru, nolūkā samazināt pārdispečēšanas un elektrotīkla nostiprināšanas izmaksas, un ņem vērā tīkla zudumu apjomu un izraisītās pārslodzes apjomu un infrastruktūrā veikto investīciju izmaksas.";

b) panta 8. punktu aizstāj ar šādu:

"8. Pārvades un sadales tarifu metodikas nodrošina stimulus pārvades sistēmu operatoriem un sadales sistēmu operatoriem padarīt savu tīklu darbību un attīstību izmaksu ziņā pēc iespējas efektīvāku, tostarp ar pakalpojumu iepirkumiem. Minētajā nolūkā regulatīvās iestādes attiecīgās izmaksas, tostarp izmaksas, kas saistītas ar apsteidzošām investīcijām, atzīst par attiecināmām, minētās izmaksas ietver pārvades un sadales tarifos un attiecīgā gadījumā nosaka rezultativitātes mērķrādītājus, lai nodrošinātu stimulus pārvades sistēmu operatoriem un sadales sistēmu operatoriem savos tīklos paaugstināt vispārējo sistēmas efektivitāti, tostarp kāpinot energoefektivitāti, izmantojot elastības pakalpojumus un viedo tīklu un viedo uzskaites sistēmu izstrādi.";

c) panta 9. punktu groza šādi:

i) punkta f) apakšpunktu aizstāj ar šādu apakšpunktu:

"f) metodes, kas jānosaka pēc apspriešanās ar attiecīgajām ieinteresētajām personām un ar ko nodrošina pārredzamību tarifu noteikšanā un struktūrā, tostarp apsteidzošās investīcijas, kas atbilst attiecīgajiem Savienības un valsts enerģētikas mērķiem, un ņemot vērā paātrinātas apguves teritorijas, kuras noteiktas saskaņā ar Direktīvu (ES) 2018/2001;";

ii) pievieno šādu apakšpunktu:

"i) stimuli efektīvām investīcijām tīklos, tostarp attiecībā uz resursiem, kas nodrošina elastību, un elastīgiem pieslēguma nolīgumiem.";

8) regulas 19. panta 2. punktu aizstāj ar šādu:

"2. Visus ieņēmumus, kas rodas starpzonu jaudu piešķiršanas rezultātā, izmanto šādiem prioritāriem mērķiem:

a) piešķirtās jaudas faktiskās pieejamības nodrošināšanai, arī garantēšanas kompensācijai;

b) starpzonu jaudas saglabāšanai vai palielināšanai, attiecīgā gadījumā ar koordinētiem korektīviem pasākumiem optimizējot esošo starpsavienotāju izmantošanu, vai sedzot izmaksas, kas radušās veicot investīcijas tīklā un attiecas uz starpsavienotāju pārslodzes samazināšanu; vai

c) kompensācijai atkrastes atjaunojamās elektroenerģijas ražošanas staciju operatoriem atkrastes tirdzniecības zonā, kas ir tieši savienota ar divām vai vairākām tirdzniecības zonām, ja piekļuve savstarpēji savienotiem tirgiem ir samazināta tādā veidā, ka tā rezultātā atkrastes atjaunojamās elektroenerģijas ražošanas stacijas operators nespēj eksportēt savu elektroenerģijas ražošanas jaudu uz tirgu un attiecīgā gadījumā attiecīgi samazinās cena atkrastes tirdzniecības zonā salīdzinājumā ar situāciju bez jaudas samazinājumiem.

Kompensāciju, kas minēta pirmās daļas c) apakšpunktā, piemēro, ja validētos jaudas aprēķinu rezultātos viens vai vairāki pārvades sistēmu operatori starpsavienotājā vai nu nav darījuši pieejamu jaudu, par ko panākta vienošanās pieslēguma līgumos, vai nav darījuši pieejamu jaudu kritiskajos tīkla elementos, ievērojot jaudas aprēķināšanas noteikumus, kas noteikti 16. panta 8. punktā, vai abos minētajos gadījumos. Pārvades sistēmu operatori, kas ir atbildīgi par piekļuves samazināšanu savstarpēji savienotiem tirgiem, ir atbildīgi par kompensāciju atkrastes atjaunojamās elektroenerģijas ražošanas staciju operatoriem. Minētā kompensācija gada griezumā nepārsniedz kopējos pārslodzes ieņēmumus, kas gūti starpsavienotājos starp attiecīgajām tirdzniecības zonām.";

9) iekļauj šādu nodaļu:

"IIIa NODAĻA

**ĪPAŠI INVESTĪCIJU STIMULI SAVIENĪBAS DEKARBONIZĀCIJAS MĒRĶU SASNIEGŠANAI

19.a pants

Elektroenerģijas pirkuma līgumi

1. Neskarot Direktīvu (ES) 2018/2001, dalībvalstis veicina EPL ieviešanu, tostarp likvidējot nepamatotus šķēršļus un nesamērīgas vai diskriminējošas procedūras vai maksas, lai nodrošinātu cenu paredzamību un sasniegtu to integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos izvirzītos mērķus attiecībā uz dekarbonizācijas dimensiju, kas minēta Regulas (ES) 2018/1999 4. panta a) punktā, tostarp attiecībā uz atjaunojamo enerģiju, vienlaikus saglabājot konkurētspējīgus un likvīdus elektroenerģijas tirgus un pārrobežu tirdzniecību.

2. Veicot šīs regulas pārskatīšanu saskaņā ar 69. panta 2. punktu, Komisija pēc apspriešanās ar attiecīgajām ieinteresētajām personām novērtē vienas vai vairāku brīvprātīgi izmantojamu EPL Savienības tirgus platformu potenciālu un dzīvotspēju, tostarp minēto potenciālo platformu mijiedarbību ar citām esošajām elektroenerģijas tirgus platformām un EPL pieprasījuma apvienošanu agregēšanas ceļā.

3. Dalībvalstis koordinētā veidā nodrošina, ka ir ieviesti un lietotājiem, kuri saskaras ar šķēršļiem ienākšanai EPL tirgū un nav nonākuši finansiālās grūtībās, ir pieejami tādi instrumenti kā garantiju shēmas par tirgus cenām, lai samazinātu finanšu riskus, kas saistīti ar to, ka patērētāji neizpilda maksājumu saistības EPL ietvaros. Šādi instrumenti cita starpā var aptvert valsts atbalstītas garantiju shēmas par tirgus cenām, privātas garantijas vai ietaises, kas apvieno pieprasījumu pēc EPL, saskaņā ar attiecīgajiem Savienības tiesību aktiem. Minētajā nolūkā dalībvalstis nodrošina pienācīgu koordināciju, tostarp ar attiecīgajām Savienības līmeņa ietaisēm. Dalībvalstis var noteikt, uz kādām lietotāju kategorijām minētie instrumenti ir vērsti, piemērojot nediskriminējošus kritērijus lietotāju kategoriju vidū un tajās.

4. Neskarot LESD 107. un 108. pantu, ja EPL garantiju shēmu atbalsta dalībvalsts, tā iekļauj noteikumus, lai izvairītos no likviditātes mazināšanās elektroenerģijas tirgos, un tā nesniedz atbalstu no fosilā kurināmā ražotas enerģijas iegādei. Dalībvalstis var nolemt minētās garantiju shēmas attiecināt tikai uz atbalstu elektroenerģijas no jaunas atjaunojamās enerģijas ražošanas iegādei saskaņā ar dalībvalsts dekarbonizācijas politiku, tostarp jo īpaši, ja atjaunojamo energoresursu EPL tirgus, kā definēts Direktīvas (ES) 2018/2001 2. panta 17) punktā, nav pietiekami attīstīts.

5. Atjaunojamo energoresursu elektroenerģijas atbalsta shēmas ļauj piedalīties projektiem, kas daļu no elektroenerģijas rezervē pārdošanai, izmantojot atjaunojamu EPL vai citus tirgbalstītus pasākumus, ar noteikumu, ka šāda dalība negatīvi neietekmē konkurenci tirgū, jo īpaši, ja abas minētajā EPL iesaistītās puses kontrolē viena un tā pati struktūra.

6. Šā panta 5. punktā minēto atbalsta shēmu izstrādē dalībvalstis cenšas izmantot izvērtēšanas kritērijus, lai stimulētu pretendentus atvieglot tādu lietotāju piekļuvi, kuri saskaras ar šķēršļiem iekļūšanai EPL tirgū, ar noteikumu, ka tas negatīvi neietekmē konkurenci tirgū.

7. EPL norāda piegādes tirdzniecības zonu un atbildību par starpzonu pārvades tiesību nodrošināšanu tirdzniecības zonas maiņas gadījumā saskaņā ar 14. pantu.

8. EPL precizē noteikumus, saskaņā ar kuriem lietotāji un ražotāji drīkst izstāties no EPL, piemēram, jebkādas piemērojamas izstāšanās maksas un paziņošanas periodus saskaņā ar Savienības konkurences tiesību aktiem.

9. Dalībvalstis, izstrādājot pasākumus, kas tieši ietekmē EPL, respektē iespējamu tiesisko paļāvību un ņem vērā šo pasākumu ietekmi uz esošajiem un turpmākajiem EPL.

10. Līdz 2026. gada 31. janvārim un pēc tam reizi divos gados Komisija novērtē, vai EPL tirgos joprojām pastāv šķēršļi un vai EPL tirgi ir pietiekami pārredzami. Komisija var izstrādāt specifiskus norādījumus šķēršļu likvidēšanai EPL tirgos, tostarp par nesamērīgām vai diskriminējošām procedūrām vai maksām.

19.b pants

Brīvprātīgi izmantojami EPL paraugi un EPL uzraudzīšana

1. *ACER* publicē gada novērtējumu par EPL tirgu Savienības un dalībvalstu līmenī, un šis novērtējums ir daļa no ikgadējā ziņojuma, kas publicēts, ievērojot Regulas (ES) 2019/942 15. panta 2. punktu.

2. Līdz 2024. gada 17. oktobrim *ACER* ciešā sadarbībā ar attiecīgajām iestādēm un ieinteresētajām personām novērtē nepieciešamību izstrādāt un izdot brīvprātīgi izmantojamus EPL paraugus, kas pielāgoti dažādo kategoriju darījumu partneru vajadzībām.

Ja novērtējumā secināts, ka ir nepieciešams izstrādāt un izdot šādus brīvprātīgi izmantojamus EPL paraugus, *ACER* kopā ar NETO un pēc apspriešanās ar attiecīgajām ieinteresētajām personām šādus paraugus izstrādā, ņemot vērā turpmāko:

a) līgumslēdzējas puses minētos līgumu paraugus izmanto brīvprātīgi;

b) līgumu paraugos cita starpā:

i) ir piedāvāti dažādi līguma termiņi;

ii) ir dotas dažādas cenu formulas;

iii) ir ņemts vērā patērētāju slodzes profils un ražotāja ražošanas profils.

19.c pants

Savienības līmeņa pasākumi, kuru nolūks ir palīdzēt sasniegt enerģijas papildu īpatsvaru no atjaunojamiem energoresursiem

Komisija novērtē, vai Savienības līmeņa pasākumi var palīdzēt sasniegt dalībvalstu kopīgos centienus panākt, ka 2030. gadā no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas īpatsvars Savienības enerģijas bruto galapatēriņā ir papildu 2,5 % atbilstīgi Direktīvai (ES) 2018/2001, papildinot valstu pasākumus. Komisija analizē iespēju izmantot Savienības atjaunojamās enerģijas finansēšanas mehānismu, kas izveidots, ievērojot Regulas (ES) 2018/1999 33. pantu, lai organizētu Savienības līmeņa atjaunojamās enerģijas izsoles saskaņā ar attiecīgo tiesisko regulējumu.

19.d pants

Tiešā cenu atbalsta shēmas divvirzienu cenu starpības līgumu veidā investīcijām

1. Tieša cenu atbalsta shēmas investīcijām jaunās elektroenerģijas ražošanas ietaisēs elektroenerģijas ražošanai no 4. punktā uzskaitītajiem avotiem veids ir divvirzienu cenas starpības līgumi vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi.

Pirmo daļu piemēro līgumiem, kas saskaņā ar tieša cenu atbalsta shēmām investīcijām jaunā ražošanā noslēgti 2027. gada 17. jūlijā vai pēc tam, vai tādu atkrastes atjaunojamās elektroenerģijas ražošanas staciju gadījumā, kas savienotas ar atkrastes hibrīdprojektiem, kuri savienoti ar divām vai vairākām tirdzniecības zonām, pirmo daļu piemēro līgumiem, kas noslēgti 2029. gada 17. jūlijā vai pēc tam.

Tirgus dalībnieku dalība tieša cenu atbalsta shēmās divvirzienu cenu starpības līgumu veidā un līdzvērtīgās shēmas ar tādu pašu ietekmi ir brīvprātīga.

2. Visas tieša cenu atbalsta shēmas divvirzienu cenu starpības līgumu veidā un līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi ir izstrādātas, lai:

a) nodrošinātu, ka elektroenerģijas ražošanas ietaisei arī turpmāk ir stimuls darboties un efektīvi piedalīties elektroenerģijas tirgos, jo īpaši, lai atspoguļotu tirgus apstākļus;

b) novērstu jebkādu atbalsta shēmas kropļojošu ietekmi uz elektroenerģijas ražošanas ietaises ekspluatācijas, dispečēšanas un uzturēšanas lēmumiem vai uz solītāju rīcību nākamās dienas, tekošās dienas, papildpakalpojumu un balansēšanas tirgos;

c) nodrošinātu, ka minimālās atlīdzības aizsardzības līmenis un augšupējais pārmērīgas atlīdzības ierobežojums ir saskaņoti ar jauno investīciju izmaksām un tirgus ieņēmumiem, lai garantētu elektroenerģijas ražošanas ietaises ilgtermiņa ekonomisko dzīvotspēju, vienlaikus izvairoties no pārmērīgas kompensācijas;

d) izvairītos no nepamatotiem konkurences un tirdzniecības izkropļojumiem iekšējā tirgū, jo īpaši nosakot atlīdzības summas atklātā, skaidrā, pārredzamā un nediskriminējošā konkurenci veicinošā konkursa procedūrā; ja nevar piemērot šādu konkurenci veicinošu konkursa procedūru, divvirzienu cenu starpības līgumus vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi – un piemērojamās norunas cenas – izstrādā tā, lai nodrošinātu, ka ieņēmumu sadale uzņēmumiem nerada nepamatotus konkurences un tirdzniecības izkropļojumus iekšējā tirgū;

e) izvairītos no konkurences un tirdzniecības izkropļojumiem iekšējā tirgū, kas rodas no ieņēmumu sadalīšanas uzņēmumiem;

f) ietvertu soda klauzulas, kas piemērojamas līguma nepamatotas vienpusējas agrīnas izbeigšanas gadījumā.

3. Novērtējot divvirzienu cenu starpības līgumus vai līdzvērtīgas shēmas ar tādu pašu ietekmi saskaņā ar LESD 107. un 108. pantu, Komisija nodrošina atbilstību izstrādes principiem, ievērojot 2. punktu.

4. Šā panta 1. punktu piemēro investīcijām jaunai elektroenerģijas ražošanai no šādiem avotiem:

a) vēja enerģija;

b) saules enerģija;

c) ģeotermālā enerģija;

d) caurteces hidroelektrostacijās ražota enerģija;

e) kodolenerģija.

5. Visus ieņēmumus vai minēto ieņēmumu finansiālās vērtības ekvivalentu, kas rodas no 1. punktā minētajām tiešā cenu atbalsta shēmām divvirzienu cenu starpības līgumu veidā un līdzvērtīgām shēmām ar tādu pašu ietekmi, sadala galalietotājiem.

Neatkarīgi no pirmās daļas ieņēmumus vai minēto ieņēmumu finansiālās vērtības ekvivalentu var izmantot arī, lai finansētu tiešā cenu atbalsta shēmu izmaksas vai investīcijas elektroenerģijas izmaksu samazināšanai galalietotājiem.

Ieņēmumu sadale galalietotājiem notiek tā, lai saglabātu stimulus samazināt savu patēriņu vai to novirzīt uz periodiem, kad elektroenerģijas cenas ir zemas, un lai neapdraudētu konkurenci starp elektroenerģijas piegādātājiem.

6. Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2018/2001 4. panta 3. punkta trešo daļu dalībvalstis no šā panta 1. punktā noteiktā pienākuma var atbrīvot maza mēroga atjaunojamās enerģijas iekārtas un demonstrēšanas projektus.

19.e pants

Elastības vajadzību novērtējums

1. Ne vēlāk kā vienu gadu pēc tam, kad *ACER* ir apstiprinājusi metodiku, ievērojot 6. punktu, un pēc tam reizi divos gados regulatīvā iestāde vai cita dalībvalsts izraudzīta iestāde vai struktūra pieņem ziņojumu par aplēstajām elastības vajadzībām vismaz turpmāko 5–10 gadu laikposmam valsts līmenī, ņemot vērā vajadzību izmaksu ziņā efektīvi panākt piegādes drošību un uzticamību un dekarbonizēt elektroenerģijas sistēmu, kā arī ņemot vērā variablu atjaunojamo energoresursu un dažādu nozaru integrāciju, kā arī elektroenerģijas tirgus savstarpēji savienoto raksturu, tostarp starpsavienojumu mērķrādītājus un pārrobežu elastības potenciālo pieejamību.

Pirmajā daļā minētais ziņojums:

a) atbilst Eiropas resursu pietiekamības novērtējumam un valstu resursu pietiekamības novērtējumiem, kas veikti, ievērojot 23. un 24. pantu;

b) balstās uz datiem un analīzi, ko katras dalībvalsts pārvades sistēmu operatori un sadales sistēmu operatori snieguši, ievērojot 3. punktu, un tajā tiek izmantota kopīga metodika, ievērojot 4. punktu, un – pienācīgi pamatotos gadījumos – papildu dati un analīze.

Ja pirmajā daļā minētā ziņojuma pieņemšanas nolūkā dalībvalsts ir izraudzījusies pārvades sistēmas operatoru vai citu struktūru, ziņojumu apstiprina vai groza regulatīvā iestāde.

2. Šā panta 1. punktā minētajā ziņojumā vismaz:

a) izvērtē dažādus elastības vajadzību veidus, vismaz sezonālā, dienas un stundas griezumā, lai elektroenerģijas sistēmā integrētu no atjaunojamajiem energoresursiem ražotu elektroenerģiju, cita starpā dažādus pieņēmumus attiecībā uz elektroenerģijas tirgus cenām, ražošanu un pieprasījumu;

b) apsver nefosilas elastības resursu potenciālu, piemēram, pieprasījumreakcijas un enerģijas uzkrāšanas, tostarp agregēšanas un starpsavienojuma, potenciālu, lai apmierinātu elastības vajadzības gan pārvades, gan sadales līmenī;

c) izvērtē šķēršļus elastībai tirgū un ierosina attiecīgus mitigācijas pasākumus un stimulus, tostarp regulatīvo šķēršļu novēršanu un iespējamus uzlabojumus tirgos un sistēmas darbības pakalpojumos vai produktos;

d) izvērtēt elektroenerģijas pārvades un sadales tīklu digitalizācijas devumu; un

e) ņem vērā elastības avotus, attiecībā uz kuriem tiek sagaidīts, ka tie būs pieejami citās dalībvalstīs.

3. Katras dalībvalsts pārvades sistēmu operatori un sadales sistēmu operatori iesniedz regulatīvajai iestādei vai citai 1. punktā minētajai iestādei vai struktūrai, kas izraudzīta, ievērojot 1. punktu, datus un analīzi, kas vajadzīga, lai sagatavotu 1. punktā minēto ziņojumu. Ja tas ir pienācīgi pamatoti, regulatīvā iestāde vai cita iestāde vai struktūra, kas izraudzīta, ievērojot 1. punktu, var prasīt attiecīgajiem pārvades sistēmu operatoriem un sadales sistēmu operatoriem papildus 4. punktā minētajām prasībām sniegt papildu datus ziņojumam. Attiecīgie elektroenerģijas pārvades sistēmu operatori vai elektroenerģijas sadales sistēmu operatori kopā ar dabasgāzes sistēmu operatoriem un ūdeņraža sistēmu operatoriem koordinē attiecīgās informācijas apkopošanu, ja tas vajadzīgs šā panta nolūkiem.

4. *ENTSO-E* un ES SSO struktūra koordinē pārvades sistēmu operatoru un sadales sistēmu operatoru darbu attiecībā uz datiem un analīzi, kas jāsniedz saskaņā ar 3. punktu. Proti, tie:

a) nosaka to datu veidu un formātu, kas pārvades sistēmu operatoriem un sadales sistēmu operatoriem jāsniedz regulatīvajām iestādēm vai citai iestādei vai struktūrai, kas izraudzīta, ievērojot 1. punktu;

b) izstrādā metodiku, kā pārvades sistēmu operatori un sadales sistēmu operatori analizē elastības vajadzības, ņemot vērā vismaz:

   i) visus pieejamos elastības avotus rentablā veidā dažādos laikposmos, tostarp citās dalībvalstīs;

   ii) plānotās investīcijas starpsavienojumā un elastībā pārvades un sadales līmenī; un

   iii) vajadzību elektroenerģijas sistēmu dekarbonizēt, lai sasniegtu Savienības 2030. gada enerģētikas un klimata mērķrādītājus, kā definēts Regulas (ES) 2018/1999 2. panta 11) punktā, un tās Regulas (ES) 2021/1119 2. pantā noteikto 2050. gada klimatneitralitātes mērķi saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām ietvaros pieņemto Parīzes nolīgumu (*).

Metodika, kas minēta pirmās daļas b) apakšpunktā, ietver orientējošus kritērijus tam, kā novērtēt dažādu elastības avotu spēju nosegt elastības vajadzības.

5. *ENTSO-E* un ES SSO struktūra savstarpēji cieši sadarbojas attiecībā uz pārvades sistēmu operatoru un sadales sistēmu operatoru koordinēšanu attiecībā uz datu un analīzes iesniegšanu, ievērojot 4. punktu.

6. Līdz 2025. gada 17. aprīlim *ENTSO-E* un ES SSO struktūra kopīgi iesniedz *ACER* priekšlikumu par datu veidu un formātu, kas iesniedzami regulatīvai iestādei vai citai iestādei vai struktūrai, kas izraudzīta, ievērojot 1. punktu, un metodiku elastības vajadzību analīzei, kas minēta 4. punktā. Trīs mēnešu laikā pēc priekšlikuma saņemšanas *ACER* vai nu apstiprina priekšlikumu, vai groza to. Grozījumu gadījumā *ACER* pirms grozījumu pieņemšanas apspriežas ar Elektroenerģijas jautājumu koordinācijas grupu, *ENTSO-E* un ES SSO struktūru. Pieņemto priekšlikumu publicē *ACER* tīmekļa vietnē.

7. Regulatīvā iestāde vai cita iestāde vai struktūra, kas izraudzīta, ievērojot 1. punktu, iesniedz 1. punktā minētos ziņojumus Komisijai un *ACER* un publicē tos. *ACER* 12 mēnešu laikā pēc ziņojumu saņemšanas sniedz ziņojumu, kurā tos analizē un sniedz ieteikumus par pārrobežu nozīmes jautājumiem saistībā ar regulatīvās iestādes vai citas iestādes vai struktūras, kas izraudzīta, ievērojot 1. punktu, konstatējumiem, tostarp ieteikumus par šķēršļu novēršanu nefosilas elastības resursu ienākšanai tirgū.

Pārrobežu nozīmes jautājumu vidū *ACER* novērtē:

a) kā labāk integrēt šā panta 1. punktā minēto elastības vajadzību analīzi un Eiropas resursu pietiekamības novērtējuma metodiku saskaņā ar 23. pantu un metodiku Savienības tīkla attīstības desmit gadu plānam, nodrošinot to savstarpēju konsekvenci;

b) aplēstās elastības vajadzības elektroenerģijas sistēmā Savienības līmenī un tās prognozēto ekonomiski pieejamo potenciālu nākamo 5–10 gadu laikposmam, ņemot vērā valstu ziņojumus;

c) iespēju ieviest turpmāku pasākumu, lai atraisītu elastības potenciālu elektroenerģijas tirgos un sistēmas darbībā.

Otrās daļas a) apakšpunktā minētās analīzes rezultātus var ņemt vērā, turpmāk pārskatot minētajā apakšpunktā minēto metodiku saskaņā ar attiecīgajiem Savienības tiesību aktiem.

Eiropas Zinātniskā konsultatīvā padome klimata pārmaiņu jautājumos pēc savas iniciatīvas var sniegt viedokli *ACER* par to, kā nodrošināt atbilstību Savienības 2030. gada enerģētikas un klimata mērķrādītājiem un 2050. gada klimatneitralitātes mērķim.

8. *ENTSO-E* atjaunina Savienības tīkla attīstības plānu, lai tajā iekļautu 1. punktā minēto valsts ziņojumu par elastības vajadzībām rezultātus. Minētos ziņojumus pārvades sistēmu operatori un sadales sistēmu operatori ņem vērā savos tīkla attīstības plānos.

19.f pants

Indikatīvs valsts mērķis attiecībā uz nefosilu elastību

Ne vēlāk kā sešus mēnešus pēc ziņojuma iesniegšanas, ievērojot šīs regulas 19.e panta 1. punktu, katra dalībvalsts, pamatojoties uz minēto ziņojumu, nosaka indikatīvu valsts mērķi attiecībā uz nefosilu elastību, tostarp gan pieprasījumreakcijas, gan enerģijas uzkrāšanas attiecīgo konkrēto ieguldījumu minētā mērķa sasniegšanā. Dalībvalstis minēto mērķi var sasniegt, īstenojot apzināto nefosilas elastības potenciālu, kas tiek panākts ar apzināto tirgus šķēršļu likvidēšanu vai ar šīs regulas 19.g pantā minētajām nefosilas elastības atbalsta shēmām. Minēto indikatīvo valsts mērķi, tostarp pieprasījumreakcijas un enerģijas uzkrāšanas attiecīgo konkrēto ieguldījumu minētā mērķa sasniegšanā, kā arī pasākumus tā sasniegšanai, atspoguļo arī dalībvalstu integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos attiecībā uz dimensiju "Iekšējais enerģijas tirgus" saskaņā ar Regulas (ES) 2018/1999 3., 4. un 7. pantu un to integrētajos integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata progresa ziņojumos saskaņā ar minētās regulas 17. pantu. Iekams nav pieņemts ziņojums, ievērojot šīs regulas 19.e panta 1. punktu, dalībvalstis var noteikt provizoriskus indikatīvus valsts mērķus.

Pēc novērtējuma, kas veikts saskaņā ar Regulas (ES) 2018/1999 9. pantu, Komisija, kad tā ir saņēmusi valsts indikatīvo mērķi, ko dalībvalstis noteikušas un paziņojušas saskaņā ar šā panta 1. punktu, iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojumu, kurā novērtēti valstu ziņojumi.

Pamatojoties uz secinājumiem ziņojumā, kas izstrādāts ar dalībvalstu pirmo paziņoto informāciju, Komisija var izstrādāt Savienības elastības stratēģiju, kurā īpašu uzmanību pievērš pieprasījumreakcijai un enerģijas uzkrāšanai, lai atvieglotu to ieviešanu, un kura atbilst Savienības 2030. gada enerģētikas un klimata mērķrādītājiem un 2050. gada klimatneitralitātes mērķim. Minēto Savienības elastības stratēģiju attiecīgā gadījumā var papildināt ar tiesību akta priekšlikumu.

19.g pants

Nefosilas elastības atbalsta shēmas

1. Ja investīcijas nefosilā elastībā nav pietiekamas, lai sasniegtu indikatīvo valsts mērķi vai attiecīgā gadījumā provizoriskos indikatīvos valsts mērķus, kas noteikti, ievērojot 19.f pantu, dalībvalstis var piemērot nefosilas elastības atbalsta shēmas, kas sastāv no maksājumiem par pieejamo nefosilas elastības jaudu, neskarot 12. un 13. pantu. Dalībvalstis, kas piemēro jaudas mehānismu, apsver iespēju veikt vajadzīgos pielāgojumus jaudas mehānismu izstrādē, lai veicinātu nefosilās elastības, piemēram, pieprasījumreakcijas un enerģijas uzkrāšanas, līdzdalību, neskarot minēto dalībvalstu iespēju izmantot šajā punktā minētās nefosilā elastības atbalsta shēmas.

2. Iespēja dalībvalstīm piemērot nefosilas elastības atbalsta pasākumus, ievērojot šā panta 1. punktu, neliedz tām savus indikatīvos valsts mērķus, kas noteikti, ievērojot 19.f pantu, sasniegt ar citiem līdzekļiem.

19.h pants

Nefosilas elastības atbalsta shēmu izstrādes principi

Dalībvalstu saskaņā ar 19.g panta 1. punktu piemērotās nefosilas elastības atbalsta shēmas:

a) nepārsniedz to, kas ir vajadzīgs, lai izmaksu ziņā efektīvā veidā sasniegtu indikatīvo valsts mērķi vai attiecīgā gadījumā provizorisko indikatīvo valsts mērķi, kas noteikts, ievērojot 19.f pantu;

b) aprobežojas ar jaunām investīcijām nefosilas elastības resursos, piemēram, pieprasījumreakcijā un enerģijas uzkrāšanā;

c) tiecas ņemt vērā ar lokalizāciju saistītus kritērijus, lai nodrošinātu, ka investīcijas jaunā jaudā tiek īstenotas optimālās atrašanās vietās;

d) nenozīmē, ka tiek uzsākta tāda fosilajos kurināmos balstītas elektroenerģijas ražošana, kas atrodas aiz uzskaites punkta;

e) nodrošina jaudas piegādātāju izraudzīšanos atklātā, pārredzamā, uz konkurenci balstītā, brīvprātīgā, nediskriminējošā un izmaksu ziņā efektīvā procesā;

f) novērš nepamatotus elektroenerģijas tirgu efektīvas darbības izkropļojumus, tostarp saglabā efektīvus darbības stimulus un cenu signālus, kā arī pakļautību cenu svārstībām un tirgus riskam;

g) nodrošina stimulus integrācijai elektroenerģijas tirgos uz tirgu balstītā un uz tirgu reaģējošā veidā, vienlaikus izvairoties no nevajadzīgiem elektroenerģijas tirgu izkropļojumiem, kā arī ņemot vērā iespējamās sistēmas integrācijas izmaksas un tīkla pārslodzi un stabilitāti;

h) nosaka minimālo dalības līmeni elektroenerģijas tirgos attiecībā uz aktivizēto enerģiju, kurā ņemta vērā elastību nodrošinošā aktīva tehniskā specifika;

i) piemēro atbilstošas sankcijas jaudas piegādātājiem, kuri neievēro minimālo dalības līmeni elektroenerģijas tirgos, kas minēts h) apakšpunktā, vai efektīvas darbības stimulus un cenu signālus, kas minēti f) apakšpunktā;

j) veicina atvērtību pret tādu resursu pārrobežu dalību, kas spēj nodrošināt vajadzīgo tehnisko veiktspēju, ja izmaksu un ieguvumu analīze ir pozitīva.

(*) OV L 282, 19.10.2016., 4. lpp.";

10) regulas 21. pantu groza šādi:

a) panta 1. punktu aizstāj ar šādu:

"1. Dalībvalstis, īstenojot šīs regulas 20. panta 3. punktā minētos pasākumus saskaņā ar LESD 107., 108. un 109. pantu, var ieviest jaudas mehānismus.";

b) panta 7. punktu svītro;

c) panta 8. punktu aizstāj ar šādu:

"8. Jaudas mehānismus Komisija apstiprina uz laiku, kas nepārsniedz 10 gadus. Nodrošināto jaudu apjomu samazina, pamatojoties uz 20. panta 3. punktā minētajiem īstenošanas plāniem. Pēc jaudas mehānisma ieviešanas dalībvalstis turpina piemērot īstenošanas plānu.";

11) regulas 22. panta 1. punkta a) apakšpunktu svītro;

12) regulas 37. panta 1. punkta a) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

"a) koordinētas jaudas aprēķināšana saskaņā ar metodiku, kas izstrādāta, ievērojot Regulā (ES) 2016/1719 noteiktās nākotnes jaudas piešķiršanas vadlīnijas, Regulā (ES) 2015/1222 noteiktās jaudas piešķiršanas un pārslodzes vadības vadlīnijas un Regulā (ES) 2017/2195 noteiktās elektroenerģijas balansēšanas vadlīnijas;";

13) regulas 50. pantā iekļauj šādu punktu:

"4.a Pārvades sistēmu operatori pārredzamā veidā publicē skaidru informāciju par jaudu, kas pieejama jauniem savienojumiem to darbības zonās ar augstu telpiskās detalizācijas pakāpi, ievērojot sabiedrības drošību un datu konfidencialitāti, tostarp jaudu pieslēguma pieprasījumā un elastīga pieslēguma iespēju pārslogotās zonās. Publikācijā iekļauj informāciju par kritērijiem, ko izmanto jauniem savienojumiem pieejamās jaudas aprēķināšanai. Pārvades sistēmas operatori šo informāciju regulāri – vismaz katru mēnesi – atjaunina.

Pārvades sistēmu operatori pārredzamā veidā sniedz skaidru informāciju sistēmas lietotājiem par viņu pieslēguma pieprasījumu statusu un apstrādi, tostarp attiecīgā gadījumā informāciju, kas saistīta ar elastīga pieslēguma līgumiem. Šādu informāciju tie sniedz trīs mēnešu laikā no pieprasījuma iesniegšanas. Ja pieslēguma pieprasījums nav ne apstiprināts, ne neatgriezeniski noraidīts, pārvades sistēmas operatori minēto informāciju regulāri – vismaz reizi ceturksnī – atjaunina.";

14) regulas 57. pantam pievieno šādu punktu:

"3. Sadales sistēmu operatori un pārvades sistēmu operatori savstarpēji sadarbojas, konsekventi publicējot tādu konsekventu informāciju par jauniem savienojumiem pieejamo jaudu to attiecīgajās darbības jomās, kura nodrošina pietiekami detalizētu redzamību jaunu enerģētikas projektu izstrādātājiem un citiem potenciāliem tīkla lietotājiem.";

15) regulas 59. pantu groza šādi:

a) panta 1. punkta b) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

"b) jaudas piešķiršanas un pārslodzes vadības noteikumi, ievērojot šīs regulas 7.–10. pantu, 13.–17. pantu un 35.–37. pantu un Direktīvas (ES) 2019/944 6. pantu, tostarp nākamās dienas, tekošās dienas un nākotnes jaudas aprēķina metodikas un procesi, tīkla modeļi, tirdzniecības zonu konfigurācija, pārdispečēšana un kompensācija, tirdzniecības algoritmi, vienotas nākamās dienas un tekošās dienas tirgus sasaistīšana, dažādas pārvaldības iespējas, piešķirtās starpzonu jaudas garantēšana, pārslodzes ieņēmumu sadale, šīs regulas 9. panta 3. punktā minēto rīku detaļas un īpašās iezīmes, atsaucoties uz minētā panta 4. un 5. punktā norādītajiem elementiem, finansiālu ilgtermiņa pārvades tiesību piešķiršana un to tirdzniecības veicināšana, ko veic vienota piešķiršanas platforma, kā arī šādu ilgtermiņa pārvades tiesību biežums, termiņi un specifika, starpzonu pārvades riska nodrose, noteikšanas procedūras, kā arī jaudas piešķiršanas un pārslodzes vadības izmaksu atgūšana; kā arī metodika atkrastes atjaunojamās elektroenerģijas staciju operatoru kompensēšanai par jaudas samazinājumiem;";

b) panta 2. punkta a) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

"a) tīkla pieslēguma noteikumi, tostarp noteikumi par pārvades sistēmai pieslēgtām pieprasījumietaisēm, pārvades sistēmai pieslēgtu sadales ietaišu un sadales sistēmu pieslēgumu, pieprasījumreakcijai izmantotu pieprasījumietaišu pieslēgumu, ģeneratoriem un citiem sistēmas izmantotājiem piemērojamām tīkla pieslēguma prasībām, augstsprieguma līdzstrāvai piemērojamām tīkla pieslēguma prasībām, līdzstrāvas sistēmai pieslēgtiem elektroenerģijas parka moduļiem un vistālākās augstsprieguma līdzstrāvas pārveidotāja stacijām piemērojamām prasībām, kā arī tīkla pieslēguma ekspluatācijas paziņošanas procedūrām;";

16) regulas 64. pantā iekļauj šādus punktus:

"2.a Atkāpjoties no 6. panta 9., 10. un 11. punkta, Igaunija, Latvija un Lietuva var noslēgt finanšu līgumus par balansēšanas jaudu laikposmā līdz pieciem gadiem pirms balansēšanas jaudas nodrošināšanas sākuma. Šādu līgumu termiņš nepārsniedz astoņus gadus pēc tam, kad Igaunija, Latvija un Lietuva ir pievienojušās kontinentālās Eiropas sinhronajai zonai.

Igaunijas, Latvijas un Lietuvas regulatīvās iestādes var atļaut saviem pārvades sistēmu operatoriem piešķirt starpzonu jaudu tirgbalstītā procesā, kā izklāstīts Regulas (ES) 2017/2195 41. pantā, bez apjoma ierobežojumiem līdz sešiem mēnešiem pēc dienas, kad kooptimizētais piešķiršanas process ir pilnībā īstenots un darbojas, ievērojot minētās regulas 38. panta 3. punktu.

2.b Atkāpjoties no 22. panta 4. punkta b) apakšpunkta, dalībvalstis var pieprasīt, ka attiecībā uz ražošanas jaudu, kuras komercražošana sākta pirms 2019. gada 4. jūlija un kura emitē vairāk nekā 550 g fosilā kurināmā izcelsmes CO_2 uz vienu elektroenerģijas kWh un vidēji gadā vairāk nekā 350 kg fosilā kurināmā izcelsmes CO_2 uz vienu uzstādīto elektroenerģijas kWe, var, ievērojot LESD 107. un 108. pantu, izņēmuma kārtā uzņemties saistības vai saņemt maksājumus, vai uzņemties saistības nākotnes maksājumiem pēc 2025. gada 1. jūlija saskaņā ar jaudas mehānismu, ko Komisija apstiprinājusi pirms 2019. gada 4. jūlija.

2.c Komisija novērtē 2.b punktā minētā pieprasījuma ietekmi siltumnīcefekta gāzu emisiju ziņā. Komisija var piešķirt atkāpi pēc 2.d punktā minētā ziņojuma novērtēšanas ar noteikumu, ka ir izpildīti šādi nosacījumi:

a) dalībvalsts 2019. gada 4. jūlijā vai vēlāk ir veikusi konkurenci veicinošu konkursa procedūru, ievērojot 22. pantu un attiecībā uz piegādes periodu pēc 2025. gada 1. jūlija, kuras mērķis ir maksimāli palielināt to jaudas piegādātāju dalību, kuri atbilst 22. panta 4. punkta prasībām;

b) jaudas apjoms, kas tiek piedāvāts šā punkta a) apakšpunktā minētajā konkurenci veicinošajā konkursa procedūrā, nav pietiekams, lai novērstu bažas par pietiekamību, kas, ievērojot 20. panta 1. punktu, konstatētas attiecībā uz piegādes periodu, kuru aptver minētā konkursa procedūra;

c) attiecībā uz ražošanas jaudu, kura emitē vairāk nekā 550 g fosilā kurināmā izcelsmes CO_2 uz vienu elektroenerģijas kWh, uzņemas saistības vai saņem maksājumus, vai uzņemas saistības nākotnes maksājumiem uz laikposmu, kas nepārsniedz vienu gadu, un uz piegādes periodu, kas nepārsniedz atkāpes darbības laiku, un to iepērk papildu iepirkuma procesā, kurš atbilst visām 22. panta prasībām, izņemot tās, kas noteiktas minētā panta 4. punkta b) apakšpunktā, un tikai par to jaudas apjomu, kurš nepieciešams, lai novērstu bažas par pietiekamību, kas minētas šā punkta b) apakšpunktā.

Atkāpi saskaņā ar šo punktu var piemērot līdz 2028. gada 31. decembrim ar noteikumu, ka visā atkāpes darbības laikā ir ievēroti tajā paredzētie nosacījumi.

2.d Pieprasījumam piešķirt atkāpi, kas minēta 2.b punktā, pievieno dalībvalsts ziņojumu, kurā iekļauj:

a) novērtējumu par atkāpes ietekmi siltumnīcefekta gāzu emisiju ziņā un uz pāreju uz atjaunojamo enerģiju, lielāku elastību, enerģijas uzkrāšanu, elektromobilitāti un pieprasījumreakciju;

b) plānu ar atskaites punktiem pārejai no 2.b punktā minētās ražošanas jaudas līdzdalības jaudas mehānismos līdz atkāpes darbības laika beigām, tostarp plānu nepieciešamās aizvietošanas jaudas iegādei saskaņā ar indikatīvo valsts trajektoriju attiecībā uz atjaunojamās enerģijas kopējo īpatsvaru un novērtējumu par investīciju šķēršļiem, kuru dēļ 2.c punkta a) apakšpunktā minētajā konkurenci veicinošā konkursa procedūrā trūkst pietiekamu solījumu.";

17) regulas 69. pantu groza šādi:

a) panta 2. punktu aizstāj ar šādu:

"2. Komisija līdz 2026. gada 30. jūnijam pārskata šo regulu un, pamatojoties uz minēto pārskatīšanu, iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei visaptverošu ziņojumu, kam attiecīgā gadījumā pievieno leģislatīvā akta priekšlikumu.

Komisijas ziņojumā cita starpā tiek sniegts novērtējums par:

a) īstermiņa elektroenerģijas tirgu pašreizējās struktūras un darbības efektivitāti, tostarp krīzes vai ārkārtas situācijās, un, vispārīgāk, potenciālām nepilnībām iekšējā elektroenerģijas tirgū un dažādām iespējām ieviest iespējamos aizsardzības līdzekļus un rīkus, kas piemērojami krīzes vai ārkārtas situācijās, ņemot vērā pieredzi starptautiskā līmenī un attīstību un jaunākās norises iekšējā elektroenerģijas tirgū;

b) to, vai ar spēkā esošo Savienības tiesisko un finanšu regulējumu attiecībā uz sadales tīkliem var sasniegt atjaunojamai enerģijai un iekšējam enerģijas tirgum noteiktos Savienības mērķus;

c) saskaņā ar 19.a pantu vienas vai vairāku brīvprātīgi izmantojamu EPL Savienības tirgus platformu izveides potenciālu un dzīvotspēju, tostarp minēto potenciālo platformu mijiedarbība ar citām esošajām elektroenerģijas tirgus platformām un EPL pieprasījuma apvienošanu agregēšanas ceļā.";

b) pantam pievieno šādu punktu:

"3. Līdz 2025. gada 17. janvārim Komisija iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei sīki izstrādātu ziņojumu, kurā izvērtētas iespējas racionalizēt un vienkāršot jaudas mehānisma izmantošanas procesu saskaņā ar IV nodaļu, lai nodrošinātu, ka dalībvalstis laikus var novērst bažas par pietiekamību. Šajā sakarā Komisija pieprasa *ACER* grozīt 23. pantā minēto Eiropas resursu pietiekamības novērtējuma metodiku saskaņā ar attiecīgi 23. un 27. pantu.

Līdz 2025. gada 17. aprīlim Komisija pēc apspriešanās ar dalībvalstīm nāk klajā ar priekšlikumiem, lai attiecīgā gadījumā vienkāršotu jaudas mehānismu novērtēšanas procesu.";

18) iekļauj šādu pantu:

"69.a pants

Mijiedarbība ar Savienības finanšu tiesību aktiem

Šī regula neskar Regulu (ES) Nr. 648/2012 un (ES) Nr. 600/2014 un Direktīvas 2014/65/ES piemērošanu attiecībā uz tirgus dalībnieku vai tirgus operatoru darbībām, kas saistītas ar Direktīvas 2014/65/ES 4. panta 1. punkta 15) apakšpunktā definētajiem finanšu instrumentiem.";

19) regulas I pielikuma 1.2. punktu aizstāj ar šādu:

"1.2. Koordinētu jaudas aprēķinu veic visiem piešķiršanas laikposmiem.".

3. pants

Stāšanās spēkā

Šī regula stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Šī regula uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojama visās dalībvalstīs.

Briselē, 2024. gada 13. jūnijā

Eiropas Parlamenta vārdā –	*Padomes vārdā –*
priekšsēdētāja	*priekšsēdētāja*
R. METSOLA	H. LAHBIB